

Salla Kohtamäki

Kurikan vammaispoliittisen ohjelman päivitys

- Yhyres me päriätähän: Kurikan vammaispoliittinen ohjelma 2019–2024

Opinnäytetyö

Kevät 2019

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: -

Tekijä: Salla Kohtamäki

Työn nimi: Kurikan vammaispoliittisen ohjelman päivitys – Yhyres me päriätähän: Kurikan vammaispoliittinen ohjelma 2019–2024

Ohjaaja: Katariina Perttula

Vuosi: 2019

Sivumäärä: 66

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyön tarkoituksena oli päivittää Kurikan vammaispoliittinen ohjelma. Ensimmäisenä tavoitteena oli saada tehtyä Kurikan vammaispoliittinen ohjelma tiiviissä yhteistyössä paikallisen vammaisneuvoston kanssa. Toisena tavoitteena oli laatia siitä mahdollisimman helposti luettava visuaalisella ilmeellä. Opinnäytetyö tehtiin kehittämistoimintana. Alkukartoituksella kartoitettiin sähköisesti avoimin kysymyksin kurikkalaisilta vammaisjärjestön puheenjohtajilta selvittäen ongelmia sekä parannusehdotuksia kaupungin vammaispolitiikasta. Ohjelma koottiin työryhmätyönä kyselytulosten perusteella yhteistyössä paikallisen vammaisneuvoston kanssa. Päivitetty Kurikan vammaispoliittinen ohjelma löytyy opinnäytetyön mukana olevasta erillisestä liitetiedosta.

Teoreettinen kehys muodostui opinnäytetyössä Suomen lainsäädännöstä vammaisten henkilöiden näkökulmasta uudistuksineen sekä lakien soveltamisjärjestystä. Opinnäytetyössä tarkasteltiin vammaispolitiikkaa YK:n ihmisoikeuksien, vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, Euroopan strategian ja Suomen vammaispoliittisen ohjelman kautta. Vammaisneuvostoja sekä vammaispoliittisia ohjelmia tarkasteltiin kunnallisesta näkökulmasta.

Vammaispoliittinen ohjelma laadittiin kyselyn pohjalta, jonka perustana käytettiin valtakunnallisen sekä Niemen 2005 vammaispoliittisten ohjelmien osa-alueita. Kurikan vammaisneuvosto valitsi uudet tavoitteet Kurikan vammaispolitiikalle kyselyn vastauksista. Kurikan päivitetty vammaispoliittinen ohjelma – Yhyres me päriätähän rakennettiin kyselyn mukaisista aihealueista, jotka olivat seuraavat: koti ja sen ympäristö, koulu- ja opiskelupalvelut, työ- ja toimeentulo, vapaa-aika ja järjestötoiminta, tiedonsaanti palveluista, osallisuus ja vaikuttaminen, oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus, vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä sekä itsenäisen elämän tukipalvelut ja kuntoutus.

Avainsanat: vammaispoliittinen ohjelma, yhdenvertaisuus, osallisuus, itsemääräämisoikeus, vammainen henkilö, kehittämistoiminta

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Service

Author/s: Salla Kohtamäki

Title of thesis: Kurikka's updated disability policy program – We can make it: Kurikka's disability policy program

Supervisor(s): Katariina Perttula

Year: 2019 Number of pages: 66 Number of appendices: 3

The purpose of this thesis was to update Kurikka's Disability Policy Program. The first objective of this thesis was to make close-knit teamwork with local Council on Disability. The second objective of this thesis was to draw up it by making it easily understandable as possible with visual layout. Thesis was made by development. In the initial stages of survey, an electronic survey with open-ended questions for the president of the local Council on Disability was created. Programme was compiled in teamwork with local Council on Disability. The updated Kurikka's Disability Policy Program is in a separate document, attached to this thesis.

Theoretical framework of this thesis consisted of Finnish legislation on the disabled and upcoming regional government, health and social services reform. In addition, the theory looked at United Nations human rights, Convention on the Rights of Persons with Disabilities, National Disability Policy and Finland's Disability Policy Programme.

Kurikka's Disability Policy Program consists of nine sectors. They are the home and its surroundings, education, employment, leisure time and organizational activity, legal protection and safety, obtaining information, social inclusion and influencing, non-discrimination also independent living and rehabilitation.

Keywords: disability policy program, equality, participation, right of self-determination, disabled person, development activity

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 KEHITTÄMISTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT	9
3 VAMMAISPOLITIIKKA SUOMESSA.....	12
3.1 Vammaisen henkilön määrittely	12
3.2 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus ja Suomen toimintaohjeet.....	13
3.3 Euroopan vammaisstrategia 2010–2020.....	16
3.4 Suomen vammaispoliittinen ohjelma	18
4 SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖ.....	21
4.1 Vammaisia henkilöitä koskevat lait.....	21
4.2 Lakien soveltamisjärjestys	25
4.3 Vammaispalvelulainsäädännön uudistus	26
5 KUNNALLISET VAMMAISNEUVOSTOT JA VAMMAISPOLIITTISET OHJELMAT	28
5.1 Vammaisneuvostot kunnissa	28
5.2 Paikalliset vammaispoliittiset ohjelmat.....	30
6 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUMINEN.....	34
6.1 Kehittämistoiminta	34
6.2 Alkukartoituksen toteutuminen	35
7 TULOXSISTAKURIKAN VAMMAISPOLIITTISEKSI OHJELMAKSI	39
7.1 Kyselyn tulokset.....	39
7.2 Kurikan vammaispoliittisen ohjelman laadinta	43
7.3 Sisältö Kurikan vammaispoliittisessa ohjelmassa	45
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	53

LÄHTEET.....	58
LIITTEET	63

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. YK:n vammaissopimusta luonnehtiva ihmisoikeuspuu	15
Kuva 2. Lineaarinen malli kehittämistoiminnasta	34
Kuva 3. SWOT-analyysi	56
Taulukko 1. Paikallisten vammaisohjelmien vertailua	31

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on päivittää Kurikan vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO). Ensimmäisenä asettamani tavoitteena on tehdä Kurikan vammaispoliittinen ohjelma tiiviissä yhteistyössä kaupungin vammaisneuvoston kanssa. Toisena tavoitteena on tehdä sekä toteuttaa mahdollisimman helposti luettava ohjelma visuaalisella ilmeellä.

Kuntalain (L 11.3.1994/201) mukaan jokaiselle kunnalla on oltava oma tai useamman kunnan yhteinen vammaisneuvosto. Suurella osalla kunnista sekä kaupungeista on laadittu myös omat vammaispoliittiset ohjelmat, joissa tarkemmin pureudutaan kunkin alueen omiin tavoitteisiin kunnan vammaispolitiikan kehittämisessä. Paikallisen vammaispoliittisen ohjelman päivitystarve voi syntyä monista eri syistä, esimerkiksi ohjelman aikajänteen mentyä umpeen, kuntaliitoksista tai muista kunnan organisaatiomuutoksista johtuen.

Kurikan kaupungin aiempi vammaispoliittinen ohjelma on toteutettu vuonna 2005. Myös se toteutettu opinnäytetyönä. Tekijänä on toiminut Sari Niemi (2005) Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Kurikan kaupunkiin on kuntaliitosten myötä liittynyt Jurvan kunta vuonna 2009 ja Jalasjärven kaupunki vuonna 2016. Ohjelma vaatii näin ollen päivitystä, sillä kuntaliitosten myötä Kurikka on kasvanut Etelä-Pohjanmaan toiseksi suurimmaksi kaupungiksi ja kurikkalaisia on nyt noin 22 000 (Perustietoja kaupungista 22.10.2018). Tavoitteena onkin kartoittaa kuntaliitosten jälkeisten kurikkalaisten vammaisjärjestöjen mielipiteitä kaupungin vammaispolitiikasta. Uudistuksista johtuen uutta kartoitusta tarvitaan, jotta saadaan vammaisten henkilöiden ääni ja mielipide kuuluville paikallisessa vammaispolitiikassa.

Perus- ja ihmisoikeudet ovat vammaispolitiikan lähtökohtana. Suomen perustuslakiin on kirjattu, ettei vammaista henkilöä saa syrjiä. Suomi on sitoutunut edistämään kaikille avointa yhteiskuntaa Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) ja Euroopan unionin (EU) jäsenvaltiona. Vammaispolitiikkaa Suomessa koordinoi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM), mutta sen toteuttaminen on kuitenkin kaikkien hallintoalojen vastuulla. Suomi on ratifioinut eli allekirjoittanut alkukesästä 2016 YK:n yleissopimuk-

sen vammaisten henkilöiden oikeuksista, jonka kautta valtio on sitoutunut varmistamaan ihmisoikeuksien sekä perusvapauksien toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille. (Vammaispolitiikka 7.1.2018.)

Vammaisuus käsitteenä on sidoksissa yhteisöön sekä ympäristöön, jossa sitä käytetään. Vammaisuutta siis määrittävät sekä ilmentävät yhteiskunta, yhteisöjen normit, historialliset tilanteet, kokemukset ja asenteet. Suvaitsevampaan suuntaan yhteiskuntaa vie ihmisoikeusajattelu, erilaisuuden kohtaaminen sekä yleisen suvaitsevaisuuden lisääntyminen. Ihmiset kuitenkin itse määrittävät viime kädessä siitä, kuka vammaisen henkilö on. Vammaisuutta joudutaan kuitenkin määrittämään ja arvioimaan yhteiskunnassa erilaisten tukien sekä palveluiden myöntämisen yhteydessä. On erityisen tärkeää, ettei määrittely johda kielteiseen ja syrjivään leimautumiseen. (Nurmi-Koikkalaisen 2017, 10 ja 21.11.2018.)

Opinnäytetyö tehtiin kehittämistoimintana. Alkukartoituksella kartoitettiin kurikkalaisilta vammaisjärjestön puheenjohtajilta sähköisellä kyselyllä ongelmia sekä parannusehdotuksia paikallisesta vammaispolitiikasta. Kurikan päivitetty vammaispoliittinen ohjelma – Yhyres me päriätähän laadittiin kyselyn pohjalta. Perustana käytettiin valtakunnallisen sekä Niemen 2005 vammaispoliittisten ohjelmien osa-alueita. Paikallinen vammaisneuvosto valitsi uudet tavoitteet Kurikan vammaispolitiikalle kyselyn vastauksista. Päivitetty ohjelma rakennettiin kyselyn yhdeksän osa-alueen mukaisesti.

2 KEHITTÄMISTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT

Sain tämän opinnäytetyöaiheen koululta valmiina toimeksiantona. Kurikan vammaisneuvosto oli antanut toimeksiannoksi kaupunginhallituksen hyväksynnän jälkeen päivittää Kurikan vammaispoliittinen ohjelman ajan tasalle vastaamaan nykytilannetta. Innostuin aiheesta, koska tiesin haluavani työskennellä valmistuttuani vammaisten henkilöiden kanssa. Olin ensin yhteydessä Kurikan vammaisneuvoston puheenjohtajaan Juhani Kivipeltoon sähköpostitse. Hän pyysi ottamaan yhteyttä Kurikan kaupungin hallintojohtajaan Simo Kankaanpäähän, joka vastasi opinnäytetyösopimuksesta. Sain hyväksynnän opinnäytetyön tekoon vammaisneuvostolta sekä Kurikan kaupunginhallitukselta. Kurikassa sosiaali- ja terveystalveta tuottaa JIK peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä. Olin myös heihin yhteydessä sähköpostitse vammaispoliittisen ohjelman päivittämisestä. Tutkimusluvan hankin vain Kurikan kaupungilta, sillä kävi ilmi, että en tässä tilanteessa tarvinnut lupaa JIK:in puolelta. Yleisistä opinnäytetyökäytänteistä sovimme kahdenkeskeisessä tapaamisessa hallintojohtajan kanssa. Tarkemmasta asiasisällöstä sekä vammaispoliittisen ohjelman toteuttamisesta sopiminen jäivät kuitenkin vammaisneuvoston kanssa sovittaviksi heidän kokouksissaan.

Niemen (2005) Kurikan vammaispoliittinen ohjelma: Tie yhdenvertaiseen elämään on Kurikan kaupungin ensimmäinen ohjelma. Se on laadittu Kurikan vammaisneuvoston aloitteesta. Kurikan VAMPO:n pohjana on käytetty Sosiaali- ja terveystalveta-terion alaisen valtakunnallisen vammaisneuvoston, nykyisen VANE:n (kts. luku 3.2) tekemää, Kohti yhteiskuntaa kaikille: vammaispoliittinen ohjelma vuodelta 1995. Ohjelmaa varten kurikkalaisten vammaisten henkilöiden tarpeita selvitettiin myös kyselyllä, joka lähetettiin yhteensä 17 eri yhdistykselle, joista 11 vastasi lopulta kyselyyn.

Niemen (2005) mukaan Kurikan VAMPO koostuu 9 osa-alueesta:

- tiedonsaannista
- oikeudesta toimiviin tukipalveluihin
- oikeudesta toimivaan kuntoutukseen
- palkkatyöstä, johon vammaisella on oikeus
- oikeudesta esteettömään liikkumiseen ja avoimeen tiedonsaantiin

- oikeudesta kulttuuriin, virkistykseen, uskonnon harjoittamiseen sekä liikuntaan
- osallistumisesta vammaisjärjestöihin, vammaisneuvostoihin, poliittiseen päätöksentekoon ja suunnitteluun
- henkilöstön koulutukseen
- kansalliseen seurantaan

Niemi (2005, 3–4) tarkastelee edellä mainittuja osa-alueita tarveperusteisesti. Yleisessä teoriaosuudessa asiaa käsitellään vammaisten henkilöiden oikeuksien ja vammaispalvelulain kannalta sekä velvoitteiden, joita laki asettaa kunnille. Mikäli osa-alueeseen ei ole löytynyt täsmäävää lakipykälää, on etsinyt tilalle valtakunnallisia suosituksia, ehdotuksia, raportteja sekä selvityksiä. Jokaisen osa-alueen kohdalla esitetään toimenpide-ehdotuksia, jotka ovat nousseet kyselyn vastauksista. Joissain osa-alueissa toimenpiteitä muodostettaessa hän on hyödyntänyt myös erilaisia palveluiden järjestämisen raportteja. Liikuntaosiossa on käytetty tietolähteenä keväällä 2004 valmistunutta Kurikan erityisliikunnan palvelujen ja kehittämisen tutkimusta.

Kuntien VAMPO:t löytyvät usein heidän omilta kotisivuiltaan paikallisen vammaisneuvoston kohdasta. Mikäli kirjoittaa hakukoneeseen: ”vammaispoliittinen ohjelma”, pääsee tuloksista eri kaupunkien ohjelmiin. Hakutuloksia löytyy monta sivua. Esimerkiksi Kunnalliset vammaispoliittiset ohjelmat –sivulle ([viitattu 23.12.2018]) paikalliset vammaisneuvostot ovat voineet halutessaan lähettää oman kuntansa vammaispoliittisen ohjelman.

Theseus-sivustolla ([viitattu 29.12.2018]) löytyy sekä lukuisia aikaisemmin opinnäytetyönä tehtyjä kuntien vammaispoliittisia ohjelmia että alkukartoituksia VAMPO:n tekoon ja esteettömyyskartoituksia. Ensimmäisenä hakutuloksena tulee Koskenrannan (2017) tekemä opinnäytetyö ”Tornion kaupungin vammaispoliittinen ohjelma 2016–2020: Ohjelmatyö osalistavana prosessina”. Hänen opinnäytteen tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa yhdessä vammaispoliittisen työryhmän kanssa VAMPO Tornion kaupungille vuosille 2016–2020. Tavoitteeksi hän oli opinnäytetyölleen merkinnyt suunnitelman laatimisen siten, että esteettömyys sekä mahdollisuus yhdenvertaiseen osallistumiseen parantuisivat kaikilla arjen osa-alueilla ohjelmakauden aikana.

Toinen esimerkki hiljattain tehdystä vammaispoliittisen ohjelmatyöhön liittyvästä opinnäytetyöstä on Hirvensalon (2018) ylempään ammattikorkeakoulututkintoon tekemä opinnäytetyö. Sen tarkoituksena oli laatia kehittämisprojektin kautta Marttilan kuntaan VAMPO. Hän hankki ensin asiakasraadin kautta kehittämisideoita, jotka toimivat myöhemmin ohjenuorina projektiryhmien työpajatyöskentelyssä. Projektiryhmiä oli yhteensä kolme. Heidän kehittämisideat, jotka olivat VAMPO:n toimenpide-ehdotuksia, vietiin esitettäväksi johtoryhmälle sekä paikallisille poliitikoille.

3 VAMMAISPOLITIikka SUOMESSA

Tässä luvussa kuvataan Suomen vammaispolitiikan keskeisiä periaatteita. YK:n ihmisoikeuksien julistus, YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, Euroopan vammaisstrategia sekä valtakunnallinen VAMPO luovat pohjan suomalaiselle vammaispolitiikalle.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa Suomen vammaispolitiikasta (Vammaispolitiikka 1.11.2018.). Vammaisten henkilöiden oikeudet vammaispolitiikassa on kaikkien hallinnonalojen vastuulla. Periaatteina Suomessa ovat:

- yhdenvertaisuus
- osallisuus ja syrjimättömyys
- oikeus tarpeellisiin palveluihin sekä tukitoimiin

3.1 Vammaisen henkilön määrittely

Vammaisuus tulee ennen kaikkea nähdä ihmisoikeuskysymyksenä – ihmisen omana oikeutena määrittellä itseään sekä elämäänsä. Vammaisuus on ihmisen identiteettiin ja minäkuvaan liittyvä asia, ei pelkästään järjestelmään ja palveluihin liittyvä seikka. Ihminen määrittää itseään sekä muita identiteetin avulla. (Nurmi-Koikkalainen 2017, 12.)

Oikeusperusteiden ajattelutavan mukaan vammaisilla henkilöillä on samat oikeudet kuin muillakin eli heillä on ihmisoikeuksia (Nurmi-Koikkalainen 2017, 10). Vammaisuuskäsite on vakiintunut yleiseen käyttöön vasta 1970-luvulla kehitysvammalain tultua voimaan. Esimerkiksi vallitseva vammaisuuskäsite vaikuttaa lainsäädännössä lakien nimeämisessä. Laissa vammaisen henkilö määritellään henkilöksi, jolla on vammasta tai sairaudesta johtuen vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista (Vammaispalveluja koskeva lainsäädäntö, [viitattu 24.10.2018]).

Vammaisuus on vastaavasti YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimuksen mukaan kehittyvä käsite (kts. luku 3.2). Vammaisiin henkilöihin kuuluu yleissopimuksen mukaan vastaavasti henkilöt, joilla on ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin

liittyvä vamma. YK:n vammaisen henkilön yleissopimuksessa yksilöä ei nähdä ominaisuuden tai diagnoosin kautta vaan suhteessa ympäröivään ympäristöön. (Kunnallinen vammaispoliittinen ohjelma: YK:n vammaissopimuksen hengen mukainen, [viitattu 20.12.2018].)

3.2 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus ja Suomen toimintaohjeet

YK antoi ihmisoikeuksien yleismaailmallisen eli valtioiden rajat ylittävät julistuksen vuonna 1948 toisen maailmansodan jälkeen (Gustafsson 2016, 4). Ensimmäisessä artikkelissa muistutetaan kaikkia näin:

”Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.”

Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle ihmiselle automaattisesti heti syntymästä (Gustafsson 2016, 4). Kansainvälisessä YK:n ihmisoikeussopimuksessa määritellään keskeiset perusolosuhteet ja resurssit, jotka ovat välttämättömiä kunniallisen ja arvokkaan elämän mahdollistamiseksi. Ne perustuvat ihmisten yksilöllisille tarpeille ja mahdollistavat oikeuden arvokkaaseen elämään ihmisarvoja kunnioittaen. YK:n ihmisoikeusjulistus on ollut voimassa 70 vuotta (Kokkonen 10.12.2018).

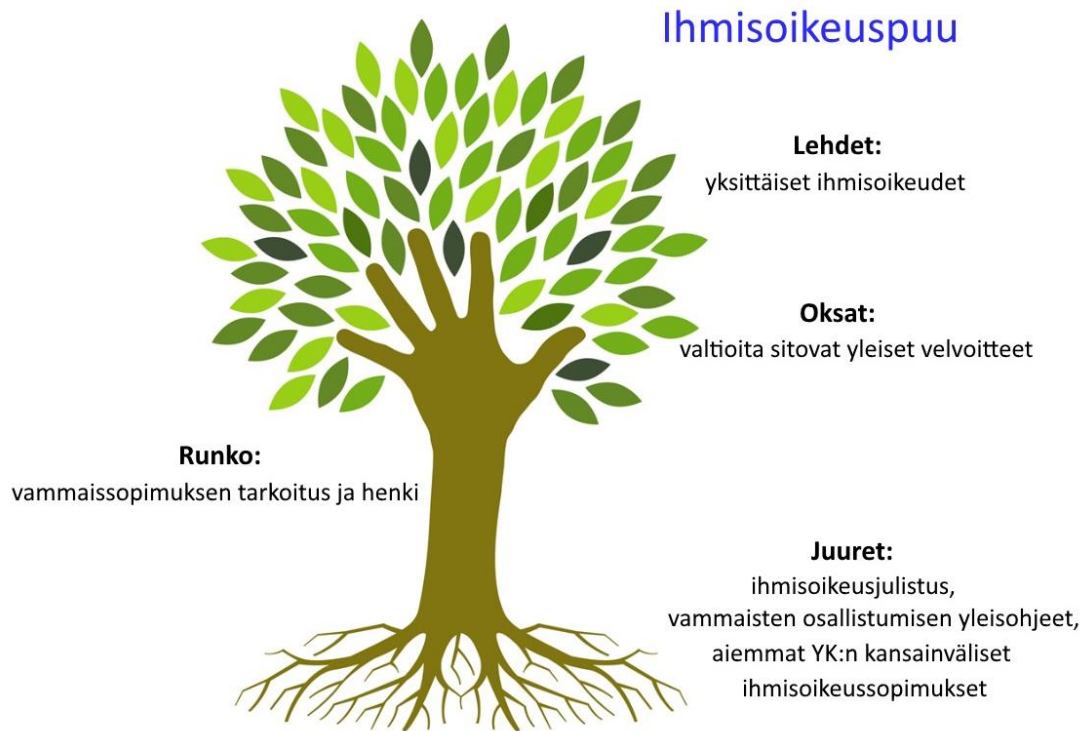
Suomi on allekirjoittanut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen eli YK:n vammaissopimuksen kesällä 2016. Sopimuksella pyritään vahvistamaan vammaisten henkilöiden oikeuksia sekä osallistumismahdollisuuksia (Suomen ensimmäinen YK:n vammaissopimuksen ... 13.3.2018). YK:n vammaissopimus on hyväksytty jo vuonna 2007. Suomi onkin ollut viimeisimpiä EU-maita, joissa täydet ihmisoikeudet taattiin vammaisille henkilöille (Hallamaa 12.5.2016). Syy tähän on ollut se, että YK:n vammaissopimus on ollut yhteen sopimaton Suomen lakien kanssa ja lainsäädännön yhteensovittaminen on pitkälinen prosessi, huomauttaa Arajärvi (2010, 35).

Ensimmäisen artiklan mukaan YK:n vammaissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella sekä taata kaikille vammaisille henkilöille ihmisoikeudet ja perusvapaudet.

Samalla täytyy edistää heidän arvojensa kunnioittamista. Nykyinen sopimus korostaa vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden, syrjinnän kiellon sekä esteettömyyden merkitystä, sillä aiemmissa näitä ei ole avattu yhtä kattavasti. (Gustafsson 2016, 5)

YK:n vammaissopimus on historiallisesti ensimmäinen kansainvälinen sopimus, jossa määritellään vammaisuus käsitteenä (Gustafssonin 2016, 6). Sopimuksessa ihmisoikeuden kohteena on vammaisen henkilö, jolla on esteitä osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Elinkaarimallin mukaisesti henkilö voi olla lapsi, nuori, aikuinen tai ikäihminen. Sukupuoleltaan henkilö voi olla nainen, mies tai muun sukupuolinen. Hänellä voi olla myös kuulua mihin tahansa vammaryhmään tai olla pitkäaikaisesti toimintarajoitteinen. Hän saattaa tarvita erilaisia apuvälineitä tai tukitoimia vammasta johtuvista rajoitteista. Niinpä ihmisoikeudet kuuluvat kaikille, olipa heillä vamma tai toimintarajoite.

YK:n vammaissopimusta luonnehtiva ihmisoikeuspuu muodostuu juurista, rungosta, oksista sekä lehdistä kuvan 1 mukaisesti. Juuret pitävät puun pystyssä ja antavat koko puulle aineksia kukoistaa. Ne kuvaavat yleismaailmallista eli valtioiden rajoja ylittävää ihmisoikeusjulistusta ja vammaisten osallistamisen yleisohjeita sekä aiempia YK:n kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Puun runko suojaa kovan kuorensa sisässä, ihmisoikeudenytimessä, olevaa vammaissopimuksen tarkoitusta ja henkeä. Puun oksat symbolisoivat vammaissopimukseen sitoutuneiden valtioiden yleisiä velvoitteita sekä periaatteita. Rungosta saattaa myös kasvaa uusia oksia eli vammaissopimukseen kirjattavia uusia velvoitteita tai periaatteita. Oksiin kiinnittyneet yksittäiset lehdet kuvastavat ihmisoikeuksia. (Gustafsson 2016, 3.)

Kuva 1. YK:n vammaissopimusta luonnehtiva ihmisoikeuspuu (Gustafsson 2016, 3.)

YK:n vammaissopimuksen voimaantulon myötä 2016 valtakunnallinen vammaisneuvoston tilalle perustettiin VANE eli vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on helpottaa Suomessa YK:n vammaissopimuksen täytäntöönpanoa eri hallinnonaloilla. Se myös toimii koordinaatioelimenä sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi neuvottelukunnassa on enintään 16 jäsentä, jotka muodostuvat ministeriöiden, vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa sekä työmarkkinajärjestöjen, kuntien, maakuntien ja tutkimuksen edustajista. Neuvottelukunta asetetaan kerrallaan neljäksi vuodeksi. (Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE, [viitattu 2.11.2018].)

Suomen ensimmäinen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohje on julkaistu 13.3.2018. Toimintaohjelma on voimassa vuosina 2018-2019 ja sisältää 82 toimenpidettä. Osa toimenpiteistä toteutuu jo tällä hallituskaudella 2019 mennessä, toiset ovat taas pidemmän ajan tavoitteita. Merkittävässä osassa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ovat esteettömyys ja saavutettavuus sekä osallisuus. Siksi tavoitteena onkin lisätä tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista, jotta ne osattaisiin ottaa huomioon laajasti kaikissa

toiminnoissa yhteiskunnassa. (Suomen ensimmäinen YK:n vammaissopimuksen toimintaohjelma vahvistaa ... 13.3.2018.)

Vammaisten henkilöiden neuvottelukunta VANE on tehnyt vammaissopimuksen toimeenpanon sekä kansallisen toimintaohjelmatyön taustatueksi kyselyn vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta. Kysely on toteutettu syksyllä 2017. Kyselyn tavoitteena on selvittää ja antaa tietoa, miten vammaisten henkilöiden, heidän läheistensä sekä vammaisjärjestöjen ja vammaisneuvostotoimijoiden mielestä oikeudet toteutuvat arjessa vammaisilla henkilöillä. Vastaajien mukaan yleisesti ottaen vammaisten henkilöiden oikeudet toteutuvat arjessa melko huonosti. Parhaiten heidän mielestä oikeudet toteutuvat terveyspalveluissa, vaikkakin alueellisia eroavaisuuksia koettiin olevan paljon. Heikoimmin vammaisten henkilöiden oikeuksien on koettu toteutuvan työnsaannissa sekä työntekemisessä. Vastaajat kokevat, että asenneongelma on yksi suurimmista esteistä oikeuksien toteutumiselle. Kyselyn tulosten perusteella on selvästi tarvetta lisätä tietoisuutta yhteiskunnassa vammaisten henkilöiden oikeuksista. Vastaajien mukaan erityisesti huomiota tulisi kiinnittää riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan sekä itsenäiseen elämiseen ja osallisuuteen yhteiskunnassa. (Hoffrén 1.12.2017, 4.)

3.3 Euroopan vammaisstrategia 2010–2020

Euroopan vammaisstrategian 2010–2020 (15.11.2010, 4–5) on EU:n ja jäsenvaltioiden yhteinen strategia. Sen päätavoitteena on lisätä vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksia, jotta he voisivat nauttia oikeuksistaan sekä hyötyä yhteiskuntaan osallistumisesta. Strategiassa on esitelty kahdeksan keskeistä toiminta-aluetta, joilta esteitä tulisi poistaa:

1. esteettömyys ja saavutettavuus
2. osallistuminen
3. yhdenvertaisuuden toteutuminen
4. työllistyminen
5. kouluttautuminen
6. sosiaaliturvan toteutuminen
7. terveydenhuoltopalvelut

8. ulkoiset toimet

Esteettömyys/saavutettavuus määritellään strategiassa vammaisten henkilöiden kohdalla samoin kuin YK:n vammaissopimuksessa. Vammaisille henkilöille täytyy taata yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tieto- ja viestintä-tekniikkaan sekä muihin palveluihin. Tavoitteena EU:lla on varmistaa vammaisille henkilöille tavaroiden, julkisten palvelujen ja apuvälineiden saatavuus. Vammaisilla henkilöillä on arkipäivässään lukuisia esteitä, jotka estävät heitä osallistumasta yhteiskunnan toimintoihin yhdenvertaisesti muiden kanssa, jolloin he eivät pysty käyttämään täysipainoisesti perusoikeuksiaan. EU onkin asettanut tavoitteeksi osallistumiseen, että vammaisille henkilöille tulee toteuttaa täysipainoinen osallistumismahdollisuus yhteiskuntaan. Osallistumismahdollisuus toteutetaan antamalla vammaisille mahdollisuus hyödyntää EU-kansalaisuudesta koituvia hyötyjä, poistamalla osallistumista haittaavia esteitä hallinnosta ja asenteista sekä tarjoamalla laadukkaita hoitopalveluja. (Euroopan vammaisstrategia ... 15.11.2010, 5–6.)

Euroopan Unionin toimilla halutaan tukea ja täydentää yhdenvertaisuuden edistämisen jäsenvaltioissa. Näin lainsäädäntö saadaan vastaamaan paremmin YK:n vammaissopimusta. Tavoitteeksi on kirjattu, että vammaisuuteen perustuva syrjintä poistetaan EU:sta. Vammaisten henkilöiden työllisyysaste on EU:ssa 50%. Työpaikat turvaavat taloudellisen riippumattomuuden ja tarjoavat suojan köyhyyttä vastaan. EU:n tavoitteeksi on kirjattu, että useammalle vammaiselle henkilölle annetaan mahdollisuus ansaita elantonsa avoimilla työmarkkinoilla. EU on kirjannut tavoitteeksi edistää vammaisten lapsien ja nuorten pääsyä koulutukseen. Tämä mahdollistetaan antamalla tukea ajoissa sekä mahdollistamalla yksilöllinen koulutus. (Euroopan vammaisstrategia ... 15.11.2010, 7–8.)

Vammaisten henkilöiden köyhyys, sosiaalinen syrjäytyminen ja eristäytyminen johtuvat heidän vähäisemmästä mukana olosta koulutuksessa ja työmarkkinoilla. Tästä johtuen jäsenvaltioilla on oltava tarjota vammaisille henkilöille laadukas sosiaaliturvajärjestelmä, avustuksia, julkisia asunto-ohjelmia sekä muita palveluja. Asetetussa tavoitteessa huomautetaan, että vammaisten henkilöiden ihmisarvoisia elinoloja on edistettävä. Vammaisilla henkilöillä on tarjottava yhtäläiset mahdollisuudet saada rutiiniluonteisista terveydenhuoltopalveluja, ehkäiseviä hoitopalveluja tai kohtuuhintaisia terveys- ja kuntoutuspalveluja. Terveydenhuollon tavoitteeksi onkin asetettu,

että vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada terveydenhuoltopalveluja ja niihin liittyviä välineitä on edistettävä EU:ssa. (Euroopan vammaisstrategia ... 15.11.2010, 8–9.)

EU:n ja jäsenvaltioiden on edistettävä ulkoisessa toiminnassaan sekä naapuruus- ja kehitysyhteistyöohjelmissa vammaisten henkilöiden oikeuksia. EU pyrkii tuomaan syrjinnän torjunnan puitteissa esille vammaisten henkilöiden ihmisoikeuskysymykset ja lisäämään YK:n vammaissopimuksen sekä vammaisten tarpeiden tuntemusta. Tavoitteeksi on kirjattu vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen EU:n ulkoisissa toimissa. (Euroopan vammaisstrategia ... 15.11.2010, 9–10.)

3.4 Suomen vammaispoliittinen ohjelma

Suomen vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO) vuosiksi 2010-2015: Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle julkistettiin elokuussa 2010 (Sjöblom 10.3.2016, 2). Ohjelman lähtökohtina ovat perus- ja ihmisoikeudet sekä yhteiskunnan kehittäminen valtavirtaistamisen mukaisesti. Kirjattujen tavoitteiden taustalla ohjelmassa toimivat Valtioneuvoston selonteko Suomen vammaispolitiikasta 2006 sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus. Tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema ohjelman toimenpiteellä. Tällä tavoitellaan kestäväää sekä vastuullista vammaispolitiikkaa.

Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa on 14 sisältöaluetta, joihin 122 kirjattua toimenpidettä sisältyvät (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle ..., [viitattu 26.1.2018]). Se koostuu seuraavista osa-alueista

”itsenäinen elämä, yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen, rakennettu ympäristö, liikennepalvelut, koulutus ja opiskelu, työ, terveydenhuolto ja kuntoutus, sosiaaliturva, oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus, kulttuuri- ja vapaa-aika, vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä, tietopohja, suora määrärahatuki sekä kansainvälinen toiminta”

VAMPO:sta on koostettu loppuraportti vuonna 2016. Eri ministeriöistä koottujen seuranta tietojen perusteella näyttää, että 103 toimenpidettä on toteutunut tai käyn-

nissä ja toteutumattomia on ollut 19 (Gustafsson 2016, 22). Lisäksi on ollut havaittavissa selkeä positiivinen kehitys kulttuuri- ja liikuntapalveluissa, koulutuksessa sekä kansainvälisen yhteistyön alueilla (Sjöblom 2016, 2). VAMPO:n kirjatut viisi tärkeintä tavoitetta kaudelle 2010–2015 ovat olleet:

1. ”YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien koskevan yleissopimuksen ratifioinnin edellyttämien säädösmuutosten valmistelu ja voimaansaattaminen,
2. vammaisten henkilöiden sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyyden torjuminen,
3. erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen eri puolilla,
4. yhteiskunnan esteettömyyden laaja-alainen vahvistaminen ja lisääminen, sekä
5. vammaistutkimuksen vahvistaminen, tietopohjan lisääminen sekä laadukkaiden ja monipuolisten menetelmien kehittäminen vammaispolitiikan toteuttamisen ja seurannan tueksi.”

YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen ratifiointi eli vahvistaminen eteni merkittävästi, mutta ei vielä toteutunut keväällä 2016, muistuttaa Sjöblom (10.3.2016, 2). Suomi ratifioi YK:n vammaissopimuksen muutamaa kuukautta myöhemmin ja se tuli voimaan Suomessa kesäkuussa 2016 (Suomi ratifioi YK:n vammaissopimuksen 23.10.2018). Laajaa kehittämistyötä tehtiin eri puolella maata erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden sekä laadun varmistamiseksi. Aktiivista työtä vaaditaan Sjöblomin mukaan erityisesti esteettömyyden vahvistamiseksi ja lisäämiseksi yhteiskunnan eri osa-alueilla.

VAMPO:n loppuraportissa todettiin vammaistutkimuksen, tietopohjan sekä menetelmien kehittämisen toimenpidekokonaisuuksien olevan haastavia ja laaja-alaisia. Seuranta tällä vastuualueella on todella tärkeää (Sjöblom 10.3.2016, 2). Vastaavasti Kumpuvuoren ja Scheinin (2010, 9–10) mielestä vammaistutkimukset ja tutkimukset vammaisuudesta eivät ole tunnettuja alueita. He eivät näe tätä huonona asiana vaan päinvastoin ainakin osittain hyvänä asiana, sillä se luo vauhtia tutkijoihin ja samalla kehittää uutta, tuoretta sekä tieteiden rajoja ylittävää tietämystä. Virallisena tilastotietojen ylläpitäjänä Suomessa toimii Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Sen tehtäviin kuuluu edistää tutkimus- ja kehittämistyöllään vammaisten henkilöiden

itsenäistä elämää ja olla mukana suunnittelemassa esteettömyyttä. (Vammaispalvelu- ja tukitoimet, [viitattu 29.12.2018].)

Olen huomannut käydessäni läpi erilaisia ohjelmia ja selontekoja, että niissä toistuvat asiat hieman eri painotuksin. Kuitenkin jokainen uusi selvitys tai selonteko tuo uutta nykytilanteesta kertovaa tietoa vammaisten henkilöiden tilanteesta Suomessa ja maailmalla. Mielestäni ne vievät vammaisten oikeuksia ja asemaa eteenpäin. Vammaisten henkilöiden tilanteet yhdenvertaisuudessa, työllisyydessä, osallisuudessa sekä itsemääräämisoikeudessa eivät ole menneet toivotulla nopeudella ja laajuudella eteenpäin, ainakaan kaikilta osin. Mielestäni näissä kohdin koko maailmalla on vielä runsaasti työtä, jotta vammaisten oikeudet tulisivat ohjelmien sekä selontekojen mukaisille tasoille.

4 SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖ

Vammaispolitiikan toteutumista taataan kansallisesti lainsäädännöllä. Uusia lakeja säädettäessä tulee ottaa huomioon edellisessä luvussa (luku 3) sopimukset ja ohjelmat, sillä valtio on sitoutunut noudattamaan sopimuksen tai ohjelman mukaisia käytänteitä omassa politiikassa. Esimerkiksi YK:n vammaissopimus on oikeudellisesti pätevä eli, mikäli valtio ei noudata sopimuksen kohtia, seuraa siitä juridisia toimia.

Vammaispolitiikan lähtökohtana on esimerkiksi sosiaalipalveluissa, että vammaisten henkilöiden perusoikeuksien täytyy toteutua (Nurmi-Koikkalainen 21.11.2018). Oikeudenmukaisuuden toteutuminen on kuitenkin riippuvainen normeista ja käytännöistä. Lainsäädännön on oltava kaikille toimiva ja tarkoituksenmukainen.

Sosiaalihuoltolaissa, vammaispalvelulaissa ja kehitysvammalaissa säädetään vammaispalveluista. Julkiset palvelut täytyy esimerkiksi suunnitella kaikille sopiviksi ja ympäristön on oltava esteetön. Kunnat ovat pääosin vastuussa vammaispalvelujen toteuttamisesta. Tavoitteena on helpottaa vammaisten henkilöiden jokapäiväisestä elämästä selviytymistä kunnan järjestämillä palveluilla ja tukitoimilla. (Vammaispalvelut ja tukitoimet, [viitattu 23.12.2018].)

Luvussa käydään läpi keskeisimmät vammaisia henkilöitä koskevat lait, jotka vaikuttavat vammaispolitiikkaan.

4.1 Vammaisia henkilöitä koskevat lait

Seuraavat lait ovat mielestäni tärkeimmät vammaisia henkilöitä koskevat lait. Näiden avulla taataan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteutumista arkielämässä ja varmistetaan se, että he saavat ihmisarvoista palvelua. Vaikka seuraavien kohtien lähde onkin samalta sivustolta, oli se mielestäni selkein ja arkikielisin tulkinta lakien eri kohdista.

Suomen perustuslaki. Suomen perustuslain (L 11.6.1999/731) lukuun kaksi on kirjattu jokaiselle henkilölle kuuluvat perusoikeudet, joita mm. ovat:

- yhdenvertaisuus lain edessä
- oikeus vapauteen, koskemattomuuteen sekä turvallisuuteen
- liikkumisvapaus eli vapaus liikkua maassa
- oikeus ilmaiseen perusopetukseen
- oikeus hankkia toimeentulo valitsemallansa työhöillä
- oikeus käyttää omaa kieltänsä

Perustuslain kuudennen pykälän mukaan jokainen ihminen on lain edessä yhdenvertainen. Tämä tarkoittaa, että ilman perusteita ketään ei saa asettaa eri asemaan terveydentilan, vammaisuuden tai muulla henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdeksästoista pykälä turvaa oikeuden toimeentuloon ja huolenpitoon. Pykälä velvoittaa valtiota turvamaan jokaiselle henkilölle sosiaalipalvelut sellaisella palvelutasolla, että ihminen voi toimia yhteiskunnan täysvaltaisena jäsenenä. (Perustuslaki 7.3.2016.)

Yhdenvertaisuuslaki. Vuoden 2015 alussa astui voimaan uudistunut yhdenvertaisuuslaki (L 1325/2014), jonka tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää entistä laajemmin. Velvollisuus koskee sekä julkista että yksityistä toimintaa. Viranomaisten lisäksi laki koskee koulutuksen järjestäjiä, oppilaitoksia, työnantajia sekä palvelujen ja tavaroiden tarjoajia. Laki tarjoaa kaikille syrjinnän suojan. Kukaan ei saa tulla syrjityksi etnisen alkuperän, iän, kansallisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai jollain muulla henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjinnän määritelmää on laajennettu koskemaan myös vammaisten henkilöiden yhdenvertaista kohtelua eli tapauskohtaisesti toteutettavia, tarvittavia, tarpeellisia sekä asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä. Näin varmistetaan, että vammaisten henkilöiden mahdollisuus käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia toteutuvat muiden kanssa yhdenvertaisesti. (Yhdenvertaisuuslaki 7.3.2016.)

Sosiaalihuoltolaki. Sosiaalihuollon palveluja myönnetään ominaisuuksista ja vammoista riippumatta sosiaalihuoltolain (L 1301/2014) perusteella. Sosiaalipalvelut, toimeentulotuki, sosiaaliset avustukset ja niihin liittyvät toiminnot kuuluvat sosiaalihuoltolakiin. Tarkoituksena on edistää ja ylläpitää lain avulla henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta sekä toimintakykyä. Erityislainsäädännön myötä

kuntien tehtäväksi sosiaalihuollossa on määritetty järjestää esimerkiksi kehitysvammaisille erityispalveluja, vammaispalveluita sekä kuntouttavan työtoiminnan tehtäviä. Sosiaalipalvelut ovat määrärahasidonnaisia palveluja kunnissa. Kuitenkin päätökset pitää aina perustua yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin. (Sosiaalihuoltolaki 2.3.2018.)

Vammaispalvelulaki. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (L 3.4.1987/380) eli vammaispalvelulaki edistää yhdenvertaisuutta. Tämä tarkoittaa, että vammaisella henkilöllä on edellytyksiä elää sekä toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Lailla pyritään ehkäisemään ja poistamaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja sekä esteitä yhdenvertaisuudessa (kts. yhdenvertaisuuslaki). Laissa määritellään vammaisen henkilö henkilöksi, jolla on vammasta tai sairaudesta johdosta pitkäaikaisia erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Kuntien täytyy lain velvoittamana järjestää vaikeavammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa palvelut. Vaikeavammaisilla henkilöillä on esimerkiksi oikeus kuljetuspalveluihin, asunnon muutostöihin, auton hankinta-avustukseen ja henkilökohtaiseen apuun päivittäisissä toimissa kotona sekä sen ulkopuolella. Kunnat saavat itse määritellä sisällöltään sekä laajuudeltaan vammaisille henkilöille järjestettävät palvelut ja tukitoimet. Järjestettäessä palveluja pitää kuitenkin ottaen huomioon esiin tulleet henkilön omat tarpeet. (Kaipinen 14.10.2015.)

Kehitysvammalaki. Kehitysvammalain, laki kehitysvammaisten erityishuollosta (L 23.6.1977/519), mukaisesti erityishuoltoa annetaan henkilölle, jonka kehitys tai henkiset toiminnot ovat estyneet tai häiriintyneet synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Eikä hän myöskään voi saada muiden lakien nojalla tarvitsemiaan palveluksia. Erityishuollon tarkoituksena on myös edistää päivittäisistä toiminnoista selviytymistä, mahdollistaa toimeentulo ja sopeutuminen yhteiskuntaan sekä turvata tarvittava hoito ja huolenpito. Kehitysvammalakiin on tehty muutoksia keväällä 2016, jotta lainsäädäntö olisi YK:n vammaissopimuksen edellyttämällä tasolla. Muutokset laissa astuivat voimaan 10.6.2016, yhtä aikaa YK:n vammaissopimuksen kanssa (kts. luku 3.2). Kehitysvammalakiin tehdyt muutokset vahvistavat itsemääräämisoikeutta, tukevat kehitysvammaisten itsenäistä suoriutumista sekä vähentävät rajoitustoimenpiteiden käyttöä. (Kehitysvammalaki 2.3.2018.)

Asiakaslaki. Lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (L 22.9.2000/812) eli asiakaslain tarkoituksena on mahdollistaa asiakaslähtöinen palvelu sosiaalihuollossa. Lakiin on kirjattu sosiaalihuollossa noudatettavat periaatteet sekä tavoitteet. Ketään asiakasta ei saa syrjiä. Lakia sovelletaan asiakkaan haussa tai käyttäessä sosiaalihuollon palveluja tai etuuksia. Velvollisuuksista ja oikeuksista on kerrottava asiakkaalle selkeästi sekä ymmärrettävästi. Laadittaessa palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muuta suunnitelmaa on otettava huomioon asiakkaan ymmärryksen taso. Mikäli asiakas ei pysty yksin osallistumaan suunnitelman tekoon, on hänellä oikeus tehdä suunnitelma yhdessä edunvalvojan, omaisen tai muun läheisen kanssa. Jokaisella sosiaalihuollon työntekijällä on vaitiolovelvollisuus. Asiakirjasalaisuus tarkoittaa, että asiakirjoja, jotka sisältävät tietoja asiakkaasta, ei saa näyttää eikä luovuttaa sivullisille ilman asiakkaan. Asiakkaalla on myös aina oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalihuollon päätöksistä, mikäli hake- mus on tehty kirjallisesti tai hän pyytää kirjallista päätöstä. (Sivula 26.6.2017.)

Kotikuntalaki. Vuoden 2011 muuttuneen kotikuntalain (L 11.3.1994/201) ja sosiaali- huoltolain (L 1301/2014) mukaisesti, mikäli henkilö asuu laitoshoidossa, asumis- palveluissa tai perhehoidossa, asiakas voi valita kotikuntansa aiempaa vapaammin. Valintaoikeuden käyttäminen kuitenkin edellyttää, että hoito tai asuminen on arvioitu kestävän vähintään vuoden. Kustannukset hoidosta tai asumisesta jäävät kuitenkin aiemman kunnan vastuulle muutonkin jälkeen. (Kotikuntalaki, 7.3.2016.)

Edellä mainittujen lisäksi on suuri määrä lakeja, jotka sisältävät säännöksiä ja käsittelevät vammaispalveluihin liittyviä erilaisia ilmiöitä (Vammaispalvelujen käsikirja, [viitattu 1.11.2018]). Esimerkiksi omaishoitolaki tulee sovellettavaksi osana vammais- palveluja, kun palveluasuminen järjestetään omaishoidon turvin. Näitä vammais- palveluihin liittyviä lakeja ja säännöksiä on THL:n vammaispalvelujen käsikirjan mukaan yhteensä hieman päälle 70. Ne jakautuvat viiteen eri ryhmään:

1. Perus- ja ihmisoikeudet
2. Sosiaalihuolto- ja sosiaaliturvalainsäädäntö
3. Hallintolainsäädäntö
4. Terveysturvan lainsäädäntö
5. Kuntoutuslainsäädäntö

4.2 Lakien soveltamisjärjestys

Lakeja sovellettaessa periaatteena on se, että yleislain mukaiset palvelut ovat läh-
tökohtaisesti ensisijaisia myönnettäviä palveluja. Yleislakeja ovat muun muassa so-
siaalihuoltolaki, perustuslaki sekä sosiaalihuollon asiakaslaki. Mikäli henkilö ei saa
tarvitsemiaan palveluja yleislain perusteella, syntyy hänelle oikeus saada erityislain
mukaisia palveluja. Vastaavasti erityislakeja ovat muun muassa vammaispalvelulaki
ja kehitysvammalaki. Aina tulee soveltaa asiakkaalle edullisempaa lakia päätöstä
tehdessä. (Kaipinen 26.6.2017)

Vammaisten henkilöiden sosiaalipalveluja järjestettäessä ensisijainen sovellettava
laki on sosiaalihuoltolaki. Mikäli sosiaalihuoltolaki tai muiden lakien mukaiset palve-
lut eivät ole riittäviä tai sopivia, järjestetään palvelut vammaispalvelulain sekä -ase-
tuksien mukaisesti. (Vammaispalveluja koskeva lainsäädäntö, [viitattu 24.10.2018].)
Esimerkiksi vammaispalvelulain nojalla erityishuoltona voidaan järjestää asumispal-
veluita, aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä sijaishuoltoa (Kaipinen 26.6.2017).

Kunnat vastaavat vammaispalvelujen toteuttamisesta. Vammaispalveluihin liittyvää
lainsäädäntöä on vammaispalvelulaissa, sosiaalihuoltolaissa sekä kehitysvamma-
laissa. Henkilökohtainen palvelusuunnitelma laaditaan tarvittavien palvelujen ja tu-
kitoimien selvittämiseksi. Kunnan tarjoamia palveluja ja tukitoimia on useita. Esimer-
kiksi apuvälineet, asunnon muutostyöt, kuljetuspalvelut, päivätoiminta, kuntoutus,
tulkkauspalvelut sekä työllistymisen palvelut kuuluvat kunnan tarjoamiin tukitoimiin.
(Vammaispalvelut ja tukitoimet, [viitattu 1.11.2018].)

Palvelujen ja tukitoimien kautta pyritään turvaamaan vammaisille henkilöille mah-
dollisuus elää ja toimia yhteiskunnan jäsenenä yhdenvertaisesti. Tarkoituksena on
myös samalla ehkäistä sekä poistaa vammaisuudesta aiheutuneita haittoja ja es-
teitä. Esimerkiksi kehitysvammaisten erityishuoltoa järjestetään henkilölle vain, mi-
käli riittäviä tai sopivia palveluja ei voi saada ensisijaisen sosiaalihuoltolain, toissi-
jaisen vammaispalvelulain tai muiden erityislakien perusteella (Vammaispalveluja
koskeva lainsäädäntö, [viitattu 1.11.2018].)

4.3 Vammaispalvelulainsäädännön uudistus

Hallitus antoi eduskunnalle syksyllä 2018 esityksen uudesta vammaispalvelulaista, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021 (Uusi vammaispalvelulaki turvaa vammaiselle henkilölle ... 27.9.2018). Tarkoituksena on yhdistää vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki yhdeksi uudeksi vammaisten henkilöiden sosiaalihuollon erityispalveluja koskevaksi laiksi. Yhdistämisellä turvataan vammaisille henkilöille yksilöllisten tarpeiden mukaiset palvelut, mikäli muihin lakeihin perustuvat palvelut eivät olisi riittäviä tai sopivia. Diagnoosi ei tällöin olisi peruste palvelujen saamiselle. Uuden lain on määrä turvata riittävät sekä sopivat palvelut yhdenvertaisesti kaikille vammaisille henkilöille. Myös itsemääräämisoikeuden vahvistaminen sekä osallisuus kuuluvat lain määrittelyihin.

Lakiuudistuksen taustalla on muuttunut yhteiskunnallinen käsitys niin vammaisuudesta kuin toimintarajoitteisuudesta (Nurmi-Koikkalainen 2017, 10). Uusi laki toteuttaisi YK:n vammaissopimuksen ja lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteita. Painotus tulisi siis olemaan vammaisten henkilöiden osallistumisessa ja osallisuudessa palvelujen tarvetta arvioidessa sekä palveluja suunniteltaessa että toteutettaessa.

Nykyisen kaltaiset sosiaalipalvelut säilyisivät lakiuudistuksesta huolimatta vammaisilla henkilöillä. Tällaisia oikeuksia ovat mm. asumisentuki, henkilökohtainen apu ja liikkumisen tuki. Muita yksilöllisiä palveluita, jotka mahdollistavat monipuolisen tuen olisi esimerkiksi valmennus ja tuki sekä lyhytaikainen huolenpito. Palvelut säilyisivät edelleen maksuttomina. Vaihtoehtoja liikkumisen tukeen tulisi lisätä, jolloin esimerkiksi kuljetuspalvelujen sijaan vammaisen henkilö saisi auton käyttöön. Myös itsenäistä asumista tuettaisiin entistä enemmän. Omaan kotiin siirtyvää itsenäistä nuorta tuettaisiin valmennuksen ja tuen avulla sekä vaativissakin tilanteissa vammaista lasta pystyttäisiin pitämään kotona yksilöllisen avun turvin. (Vammaislainsäädännön uudistus 3.10.2018.)

Vammaispalvelulain sisältöuudistuksella tavoitellaan säästöjä toimintatapojen muutoksilla, ei palveluja heikentämällä. Suunnitteilla on kohdentaa lisävoimavaroja myös valmennukseen ja tukeen sekä lyhytaikaiseen huolenpitoon. Hallitus on esit-

tänyt, että invalidivähennyksistä luovuttaisiin, jolloin saatavat verotulot kohdennettaisiin vammaispalvelujen uudistukseen sekä uudistamiseen. (Vammaislainsäädännön uudistus 3.10.2018.)

5 KUNNALLISET VAMMAISNEUVOSTOT JA VAMMAISPOLIITTISET OHJELMAT

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista kunnissa vahvistetaan kunnallisen vammaispoliittisen ohjelman toimenpiteillä. Ohjelma siis toimii kunnassa vammaispoliittisena suunnannäyttäjänä sitouttaen eri osapuolia parantamaan vammaisten henkilöiden asemaa paikallistasolla. Kunnallisilla vammaisneuvostoilla ja vammaispoliittisilla ohjelmilla on tärkeä rooli vammaisten henkilöiden erityistarpeiden huomioiduksi tulemisessa, sillä ohjelman tavoitteena on kunnallisessa toiminnassa olla kaikille sopiva. Erityisratkaisujen ja erityispalvelujen tarve kunnissa vähenee, mitä vähemmän on esteitä. (Kunnallinen vammaispoliittinen ohjelma YK:n ..., [viitattu 20.12.2018].)

YK:n vammaissopimus on oikeudellisesti sitova kansainvälinen asiakirja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskien. Sopimus on merkittävä suunnannäyttävä kuntien vammaispolitiikassa ja on myös pohjana kunnallisissa vammaispoliittisissa ohjelmissa. YK:n vammaissopimuksessa korostetaan sitä, että vammaiset henkilöt olisivat osallisena kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa. Tällä tavoin heille taataan oikeus elää itsenäisesti ja olla samalla osa omaa lähiyhteisöä. Kuten aiemmissa luvuissa on jo kuvattu, vammaisten henkilöiden saavutettavissa tulee olla yleiset palvelut sekä tarvittaessa myös yksilölliset erityispalvelut. Yleissopimukseen kirjatut velvoitteet on huomioitava strategioissa myös kuntatasolla, vammaispoliittisissa ohjelmissa sekä vammaisneuvostojen toiminnassa. (Kunnallinen vammaispoliittinen ohjelma YK:n ..., [viitattu 20.12.2018].)

5.1 Vammaisneuvostot kunnissa

Uuden kuntalain myötä jokaisella kunnalla on velvollisuus perustaa vammaisneuvosto. Kunnat voivat muodostaa myös yhteisen vammaisneuvoston yhteistyössä useamman kunnan kanssa. Kuntien on annettava vammaisneuvostojen vaikuttaa kunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun sekä seurantaan. Laissa korostetaan neuvostojen aktiivista roolia sekä tietojen hyvissä ajoin saamista. Vammaisneuvos-

tot eivät uudesta asemastaan huolimatta ole kunnan virallisia toimielimiä vaan kuulemis- ja vaikutuskanavia. (Lainsäädäntö kunnallisista vammaisneuvostoista, [viitattu 15.12.2018].)

Tavoitteena uudistetussa kuntalaissa (L 11.3.1994/201) on saada vammaisten henkilöiden ääni kuuluville kuntien päätöksenteossa (Kilpeläinen 9.11.2015). Ennen uudistuneen kuntalain tuloa voimaan, toiminnassa oli eri puolilla maata ainakin 150 eri vammaisneuvostoa. Kuntia on kuitenkin noin kaksi kertaa enemmän. Tämä johtui siitä, että neuvostojen olemassaolo oli kuntien oman harkinnan varassa.

Kilpeläinen (9.11.2015) kirjoittaa Ylen uutisessa, että kunnallisten vammaisneuvostojen tehtäviin kuuluu yhdenvertaisen kuntalaisuuden edistäminen. Tehtäviin liittyy usein myös esteettömyyden ja palveluiden saatavuuden parantaminen kunnissa. Vammaisneuvostot ajavat vammaisten etua valvoessaan samalla koko kunnan ja muidenkin asukkaiden etua. Uutisessa haastatellun Valtakunnallisen vammaisneuvoston pääsihteerin Merja Heikkosen mukaan kuntalaki edellyttää kunnan hallituksen huolehtivan neuvoston toimintaedellytyksistä antaen sihteeriresurssin sekä rahaa toimintaa varten. Heikkosen mukaan neuvostot säästävät jopa kunnan rahoja, sillä he tekevät rakennus- ja ympäristökartoituksia esteettömyyden näkökulmasta

Vammaisneuvostossa tulee olla edustettuna vammaiset henkilöt sekä heidän omaisensa ja järjestöt (Lainsäädäntö kunnallisista vammaisneuvostoista, [viitattu 15.12.2018]). Kunnan on annettava paikalliselle vammaisneuvostolle vaikuttamismahdollisuus vammaisten henkilöiden arkielämän hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen, päivittäisten toimintojen suoriutumisen sekä muiden tarvittavien palvelujen osalta.

Kurikan vammaisneuvosto on perustettu 10.12.2001 ja varsinainen ensimmäinen kokous on pidetty vuoden 2002 alussa (Niemi 2005, 3). Kurikan nykyinen vammaisneuvosto toimii kaudella 9.10.2017–31.5.2019 (Syrjälä 2018). Kurikan vammaisneuvoston toimintasääntöjen (18.9.2017) mukaan neuvostossa on kaupunginhallituksen valitsemia edustajia eri vammaisjärjestöistä, vammaisten henkilöiden ja heidän omaisten edustajia sekä edustajat myös JIK KY:stä, Kurikan vanhusneuvostosta ja Kurikan seurakunnasta. Vammaisneuvostossa on toimintakaudella kymme-

nen jäsentä, joista jokaisella on varajäsen. Neuvoston tarkoitus on olla yhteistyöfoorumi vammaisyhdistysten, viranomaisten sekä päätöksentekijöiden välillä. Sen tehtävä on vaikuttaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen kunnallisessa suunnittelussa, päätöksenteossa sekä kaikilla hallinnonaloilla. Lisäksi Kurikan vammaisneuvosto voi halutessaan tehdä aloitteita asioista sekä antaa lausuntoja ja kannanottoja. Neuvosto kokoontuu tarvittaessa, muistutetaan toimintasäännöissä.

5.2 Paikalliset vammaispoliittiset ohjelmat

Paikallinen vammaisneuvosto voi tehdä aloitteen vammaispoliittisen ohjelman laatimisesta tai päivittämisestä kunnanhallitukselle. Paikalliseen ohjelmaan kirjataan toimenpiteet, joilla edistetään vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista kunnassa. Ohjelman suunnitteluvaiheessa on erityisen tärkeää miettiä ohjelman seuranta. Siihen siis tulee kirjata, kuka sitä seuraa ja kuinka usein. Etukäteen pitää myös miettiä, miten eri toimenpiteiden toteutumista voidaan mitata ja arvioida, jotta arviointi pystytään toteuttamaan paikallisesti tulevaisuudessa. (Kunnallinen vammaispoliittinen ohjelma YK:n ..., [viitattu 20.12.2018].)

Laadittaessa kunnallista vammaispoliittista ohjelmaa, on tärkeä huolehtia, että kaikki asianosaiset ovat mukana valmistelussa sekä sitoutuneita ohjelman toteuttamiseen. Myös eri hallinnonalojen olisi tärkeää olla yhteistyössä ohjelmaa laadittaessa, sillä he päättävät vammaisten henkilöiden kannalta tärkeistä asioista. Vammaisneuvoston lisäksi olisi hyvä kuulla samalla myös muita vammaisia henkilöitä sekä vammaisyhdistyksiä, jotka eivät ole edustettuna vammaisneuvostossa. (Kunnallinen vammaispoliittinen ohjelma YK:n ..., [viitattu 20.12.2018].)

Taulukossa 1. käydään läpi neljäntoista eri paikallisen vammaisneuvoston lähettämiä vammaispoliittisia ohjelmia, jotka he ovat lähettäneet Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukuntaan (VANE). Aikajänteeltään ohjelmat vaihtelivat jonkin verran. Osa ohjelmista on voimassa olevia, osan ohjelmakausi on jo päättynyt. Vertailin opinnäytetyötä varten paikallisella tasolla vammaispoliittisia ohjelmia, miten ne ovat koostettu sisällöllisesti sekä ketkä tahot ovat osallistuneet ohjelman laadintaan. (Kunnalliset vammaispoliittiset ohjelmat, [viitattu 30.1.2019]).

Vertaillessa huomasi, että Kuopion ja Kouvolan vammaispoliittiset ohjelmat ovat olleet voimassa melkein kymmenen vuotta (taulukko 1). Vastaavasti Hausjärven, Sipoon, Tampereen, Vaasan sekä Vantaan ohjelmat eivät ole tällä hetkellä voimassa sivustolle lähetettyjen ohjelmien mukaisesti. Muiden taulukossa mainittujen kuntien osalta ohjelma on voimassa. (Kunnalliset vammaispoliittiset ohjelmat, [viitattu 30.1.2019].)

Useimmat olivat kuvanneet ohjelman laadinnasta vastaavan tahon tai tahot. Ainoastaan Kiuruvesi ei ilmoittanut ohjelmassa selkeästi kuka tai mikä taho oli laatimassa kyseistä ohjelmaa (taulukko 1.). Paikallinen vammaisneuvosto oli laatimassa ohjelmaa Kotkassa, Kouvolassa sekä Kuopiossa. Erilliset ohjausryhmät oli koottu Kouvolaan ja Porvooseen. Muissa kaupungeissa ja kunnissa oli perustettu ohjelmatyötä varten monialainen työryhmä tai poikkihallinnollinen työryhmä. (Kunnalliset vammaispoliittiset ohjelmat, [viitattu 30.1.2019].)

Ohjelmat erosivat jonkin verran toisistaan myös sisällöltään (taulukko 1). Eniten samoja osa-alueita löytyi Kouvolan ohjelmasta kuin valtakunnallisessa vammaispoliittisessa ohjelmassa (kts. luku 3.4). Kouvolan ohjelmasta puuttui vain verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella sekä tietopohja. Kangasalan, Kuopion ja Porvoon ohjelmissa esitetyt osa-alueet olivat suppeammat kuin muissa. Muiden kaupunkien ja kuntien ohjelmista puuttui kahdesta kolmeen osa-alueetta. Yleisimmin puuttuvat osa-alueet olivat kansainvälinen toiminta, vero tuen korvaaminen suoralla määrärahatuella sekä tietopohja. (Kunnalliset vammaispoliittiset ohjelmat, [viitattu 30.1.2019].)

Vaikkakin jossain ohjelmissa oli maininta, että vammaispoliittinen ohjelma on tarkoitettu myös vammaisille henkilöille, ei niissä mielestäni kuitenkaan oltu huomioitu vammaisten henkilöiden tarpeita (taulukko 1). Teksti oli kirjoitettu enemmänkin ammattilaisia sekä kunnan päättäjiä silmällä pitäen. Ne sisälsivät ammattisanastoa, hankalia lauserakenteita sekä olivat visuaaliselta ilmeeltä hankalalukuisia. Mikäli henkilöllä on kielellisiä erityisvaikeuksia tai hahmotuksessa ongelmia, on hänen hankala lukea ja ymmärtää tekstiä. Tämä asettaa mielestäni henkilöt eriarvoisiin asemiin Siksi onkin tärkeää, että ohjelmat ovat vammaisten itsensä helposti luettavissa. Kunnissa päätetään mielestäni kunta tasolla monista vammaisten henkilöiden

kannalta katsottuna tärkeistä asioista, jotka ovat kuitenkin näyttäytyvät heidän osana arkista elämää sekä ovat näin ollen suuressa roolissa läpi koko elämän.

Taulukko 1. Paikallisten vammaisohjelmien vertailua (Kunnalliset vammaispoliittiset ohjelmat, [viitattu 30.1.2019]).

Kaupunki	Kausi	Laatija	Ohjelman rakenne	Kieli
Hausjärvi	2015–2016	Monialainen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Kangasala	2013–2020	Monialaiset työryhmät ja ohjausryhmä	Esteetön ympäristö, koulutus, työ vapaa-aika, sos.- ja terveystalvelut sekä tiedottaminen	ammatillaiset
Kiuruvesi	2018–2021	–	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Kotka	2017–	Paikallinen vammaisneuvosto ja vammaistyön joht.	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Kouvola	2010–	Paikallisesta vammaisneuvostosta koottu työryhmä	Eniten samoja osa-alueita kuin valtakunnallisessa VAMPO:ssa	ammatillaiset
Kuopio	2009–	Paikallinen vammaisneuvosto	Esteettömyys, koulutus, sos. ja terveyshuolto, tiedottaminen sekä työ	ammatillaiset
Oulu	2016–	Monialainen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Porvoo	2014–2020	Poikkihallinnollinen ohjausryhmä	Asuminen, esteettömyys, koulutus, työ, vapaa-aika sekä sos. ja terveystalvelut	ammatillaiset
Ranua	2016–2020	Poikkihallinnollinen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Riihimäki	2015–2020	Monialainen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Sipoo	2013–2016	Poikkihallinnollinen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset

Kaupunki	Kausi	Laatija	Ohjelman rakenne	Kieli
Tampere	2011–2016	Poikkihallinnollinen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Vaasa	2014–2017	Monialainen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset
Vantaa	2012–2016	Monialainen työryhmä	Melkein samat kuin Suomen VAMPO:ssa	ammatillaiset

Esimerkiksi Kuntayhtymä Kaksineuvoisen vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2017–2020 ([viitattu 5.2.2019]) on rakennettu visuaalisen ilmeen ympärille. Yhtenäinen ilme jatkuu läpi koko ohjelman systemaattisesti. Keskeisiksi kehityskohteiksi on nostettu neljä osa-aluetta:

- esteettömyys ja rakennettu ympäristö
- sivistys, kulttuuri ja vapaa-aika
- työllisyys
- sotepalvelut

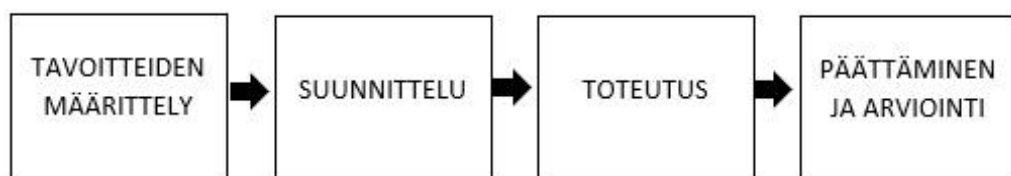
Paikallisesti valitut tavoitteet ja toimenpiteet on mielestäni esitetty selvästi. Kussakin osa-alueessa kolmesta seitsemään tavoitetta, joihin annetaan selkeät toimenpideehdotukset sekä vastuutahot, jotka ovat vastuussa toimenpiteen toteutuksesta. Osa-alueiden ympärille on laitettu kehukset, jotta ne erottuvat selkeästi muusta tekstistä. Vaikkakin tavoitteet sekä toimenpiteet on esitetty selkeästi, on luettavuus kuitenkin paikoin hankalaa. (Vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2017–2020, [viitattu 5.2.2019].)

6 KEHITTÄMISTYÖNTAVOITTEET JA TOTEUTUMINEN

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistoimintana. Kehittämistyö toteutettiin sähköisesti avoimin kysymyksin. Kysely lähetettiin kurikkalaisille vammaisjärjestön puheenjohtajille selvittäen heiltä ongelmia sekä parannusehdotuksia kaupungin vammaispolitiikasta. Ohjelma koottiin tulosten analysoinnin jälkeen työryhmätyönä kyselytulosten perusteella yhteistyössä paikallisen vammaisneuvoston kanssa.

6.1 Kehittämistoiminta

Kehittämistoiminnan voi yksinkertaisimmillaan hahmottaa projektille tyypillisenä lineaarisella mallilla (kuva 2.). Toiminnalla on selkeä alku ja loppu. Tehtäväkokonaisuus koostuu neljästä eri vaiheesta, jotka etenevät prosessissa lineaarisesti vaiheistettuna – tavoitteiden määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Ensin määritellään tavoite projektille, jolloin pyritään selkiyttämään sekä rajamaan asetetut tavoitteet eli mitä ja miksi tehdään. Suunnitteluvaiheessa mietitään ketkä osallistuvat projektin toteuttamiseen sekä varmistetaan, että lopputulos on tavoitteiden mukainen. Toteutusvaiheessa suunnitelma ”elää” eli sitä saatetaan muuttaa tai täydentää vastaamaan projektin kysymyksiin – mihin pyritään ja ketkä siihen osallistuvat. Toteutuksen aikana tehdään suunnitelman mukainen lopputuotos, joka hyödyntää projektista saatuja tuloksia. Viimeisenä vaiheena on projektin päättäminen ja arviointi, jolloin tehdään loppuraportointi, tulokset sekä jatkoideat esitetään tilaajalle. (Toikko & Rantanen 2009, 64–65.)

Kuva 2. Lineaarinen malli kehittämistoiminnasta (Toikko & Rantanen, 2009, 64)

Tässä työssä käytin Toikon ja Rantasen (2009) lineaarisen mallin (kuva 2.) mukaista työnjaottelua kehittämistoimintaa tehdessä. Määritin ensin tavoitteet opinnäytetyölle, jotka toimivat kehittämistoiminnan määritteinä. Ensimmäisenä tavoitteena oli

tehdä tiiviissä yhteistyössä paikallisen vammaisneuvoston kanssa päivitetty Kurikan vammaispoliittinen ohjelma. Toiseksi tavoitteeksi oli määritelty, että siitä pitäisi tehdä mahdollisimman helposti luettava sekä antaa ohjelmalle visuaalinen ilme. Tavoitteet sekä suunnittelu kehittämistoiminnalle määriteltiin prosessin alussa yhteistyössä paikallisen vammaisneuvoston kanssa. Käytännössä tämä toteutui siten, että olin maaliskuussa 2018 Kurikan vammaisneuvoston ensimmäisessä kokouksessa, jossa kävimme yhdessä läpi päivittämisestä sovittavia yleisesti kohtia sekä tulevia käytänteitä. Olin laittanut vammaisneuvoston sihteerille Johanna Syrjälälle sähköpostitse materiaalia jakoon, jotta jäsenet pystyisivät tutustumaan asiaan etukäteen ja näin ollen pystyä päättämään kokouksessa tarvittavat asiat.

Toteutusvaiheessa (kuva 2.) loin sähköisen kyselyn, jonka kysymykset käytiin läpi ensimmäisessä kokouksessa. Lähetin kyselyn sähköpostitse paikallisille vammaisjärjestöjen puheenjohtajille. Lopputuotoksena kehittämistoiminnasta syntyi päivitetty Kurikan vammaispoliittinen ohjelma ”Yhyres me päriätähän”. Paikallisen vammaispolitiikan tavoitteista sekä epäkohdista muodostetut toimenpide-ehdotukset ovat siis nyt yksissä kansissa ohjelman muodossa. Kävin esittämässä vammaisneuvostolle valmiin ohjelman kolmannessa sekä viimeisessä yhteisessä kokouksessa, joka on Toikon & Rantasen (2009) lineaarisen mallin mukaisesti päättämisen ja arvioinnin vaihe. Pyysin paikan päällä heiltä suullista palautetta koko prosessista

6.2 Alkukartoituksen toteutuminen

Suunnitteluvaiheessa vammaispoliittisen ohjelman päivittäminen alkoi alkukartoituksen laatimisella. Etukäteen jaetussa materiaalissa oli toteutettavan kyselyn kysymykset, saatekirje ja lista kurikkalaisista vammaisjärjestöistä. Kokouksessa kävimme yhdessä vammaisneuvoston kanssa läpi kyselyn kysymykset ja lisäsimme mukaan kaksi heidän mielestään tärkeää kysymystä syrjinnästä yhdenvertaisuuden ja palvelujen saatavuuden näkökulmasta sekä oikeusturvan, turvallisuuden ja koskemattomuuden toteutumisesta arjessa. Muut kyselyn aihealueet olivat johdettuina Kurikan edellisestä vuoden 2005 vammaispoliittisesta ohjelmasta (kts. luku 2) sekä Suomen vammaispoliittisesta ohjelmasta (kts. luku 3.4).

Sovimme myös, että kysely toteutettaisiin huhtikuun aikana ja vastausaikaa annetaan kaksi viikkoa verran. Mikäli vastauksia ei tulisi tarpeeksi määräaikaan mennessä, sovimme, että vastausaikaa pidennetään jälleen 2 viikkoa – toinen viesti toimi muistutusviestinä. Myös listaa kurikkalaisista vammaisjärjestöistä päivitettiin muutamalla puuttuvalla järjestöllä, jotka tulivat tietooni vammaisneuvoston jäseniltä.

Jo heti työn alussa minulle oli selvää, että kehittämistoiminnan alkukartoitus tehdään kurikkalaisille vammaisjärjestöjen puheenjohtajille. Halusin myös tehdä sähköisen kyselyn. Varmistin kuitenkin kaikki kohdat myös paikallisen vammaisneuvoston kanssa heidän kokouksissaan.

Alkukartoituksen toteutin kvalitatiivisena tutkimuksena. Kanasen (2012, 29–30; 93) mukaan kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta käytetään uuden ilmiön eli kohteen ymmärtämiseen – mistä tässä on kyse. Hän jatkaa, että laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiö kuvaaminen, ymmärtäminen sekä tulkinnan antaminen. Vilkan (2015, 75) mukaan tarkoituksena on saada selville ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudesta sekä joita pitää merkityksellisinä ja tärkeinä.

Laadullisen tutkimuksen vaiheisiin kuuluu aineiston kerääminen ja valmistelu, aineiston pelkistäminen, aineistossa toistuvien rakenteiden tunnistaminen ja tulkinta sekä edellisten vaiheiden kriittinen tarkastelu. Tavoitteena kriittisessä tarkastelussa on tunnistaa sekä korjata eri vaiheiden toteutumisessa ja saaduissa tuloksissa mahdollisesti esiintyviä virheitä tai vääristymiä. Aineiston valmistelussa tarkoituksena on varmistaa, että aineisto on selkeä sekä sisällöltään valmis analysointia varten. Yleensä aineisto on digitaalisessa muodossa, jolloin sitä on helpompi analysoida. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 138)

Keräsin tutkimusaineiston käyttämällä samaa kysymyspohjaa kuin Niemi (2005) käytti omassa opinnäytetyössään tehdessään Kurikalle vammaispoliittista ohjelmaa. Mielestäni hänen asettamansa kysymykset olivat relevantteja ja niiden avulla sain selville tarvitsemani tiedot. Käytin opinnäytetyössäni sähköistä kyselyä eli lähetin vammaisjärjestöille yksilöidyn linkin sähköpostitse. Kyselyn tein Webropol-pohjalle.

Lähetin sovitusti huhtikuun alussa 22 kurikkalaiselle vammaisjärjestöjen puheenjohtajille kyselyn sähköpostiin. Toteutin kyselyn Webropol:n avulla sähköisesti. Kyselyn

kysymykset näkyvät liitteessä 1. Sähköpostiin laitoin myös saatekirjeen (liite 2.). Ensimmäisen kahden viikon aikana sain yhden vastauksen. Kun lähetin toisen kerran muistutuksena kyselyn vastaamattomille puheenjohtajille, sain jälleen yhden vastauksen. Kasassa oli tällöin kaksi vastausta. Kävin opinnäytetyön ohjaajani ohjauksessa, jossa juttelimme kyselystä. Mietimme yhdessä, miten saisin lisää vastauksia. Tulimme siihen tulokseen, että on parasta soittaa heille ja muistuttaa tästä tärkeästä kyselystä.

Koska en saanut pelkällä sähköpostikutsulla kyselyyn tarpeeksi vastauksia, soitin kaikille puheenjohtajille, joiden puhelinnumerot minulla oli tiedossa. Yhden numeron löysinkin kyseisen järjestön kotisivuilta, joten sain kaikkiin yhteyden. Lisäksi laitoin puheluiden perusteella järjestön toiselle henkilölle samaisen kyselyn, joten sain sitäkin kautta muutaman vastauksen. Näin paikalliset vammaisjärjestöt ovat saaneet vaikuttaa koko ohjelman tekoon ja heidän mielipiteet tuotiin esiin ohjelmalla. Puhe- lussa selvisi, että muutama järjestöjen puheenjohtajista ei osannut käyttää lainkaan tietokonetta. Pyysin heitä viemään viestiä eteenpäin järjestössä henkilölle, joka osaisi käyttää konetta sekä sähköpostia. En ollut varautunut lähettämään paperista versiota kyselystä, eikä minulla ollut tiedossa heidän kotiosoitteitaan. Jatkoisin vastausaikaa kesäkuun puoleen väliin saakka. Sain kokoon yhteensä kymmenen vastausta kyselyyn eli soitto kierroksen jälkeen kahdeksan henkilöä vastasi kyselyyn. Tuloksia aloin analysoida syyskuun puolesta välistä alkaen.

Webropol kyselyn tulosten palaututtua, analysoin tuloksia laadullisen aineiston sisällönanalyysin keinoin. Kanasen (2012, 96; 116–117) mukaan laadullisen aineiston tulokset ovat usein sisällöllisesti runsaan kuorutuksen peitossa, jonka alle kätkeytyy ydinasia. Sisältö-analyysillä siis hänen mukaan paljastetaan tekstin ydin ja siitä tehdään tiivistetty kuvaus. Vastaavasti Alasuutarin (2007, 38–40) mukaan ensimmäisessä vaiheessa analyysin kohteena oleva tekstimassa pelkistetään hallittavammaksi määräksi erillisiä ”raakahavaintoja”. Toisessa vaiheessa pelkistämässä on ideana jälleen karsia havaintomäärää yhdistämällä niitä. Ala-suutari kertoo, että etsimällä yhteinen piirre, nimittäjä tai muodostamalla sääntö saadaan havaintojen joukko pienenemään sekä saadaan esimerkkejä ja näytteitä samasta ilmiöstä. Luokat eivät Kanasen mukaan ole etukäteen valittuja tai sovittuja, vaan ne nousevat aineistosta eli haastateltavien omista kokemuksista. Hän muistuttaa, että teorian

käsitteet, mallit sekä teorit työstetään aineiston hankinnan jälkeen aineiston analyysin tuloksena

Tuloksia aloin analysoida laittamalla kaiken saadun materiaalin taulukko-ohjelmaan siten, että kukin kysymys ja parannusehdotus omalle välilehdelle. Nimesin välilehdet kysymysten perusteella ja vieressä oli myös erillisellä välilehdellä kunkin kysymykseen parannusehdotukset. Analysoinnin aloitin lukemalla ensin läpi kaikki vastaukset. Tämän jälkeen lähdin uudelleen lukemisen yhteydessä keräämään ja luokittelemaan annettuja vastauksia. Muodostin kustakin vastauksesta oman luokan. Mikäli vastauksessa oli enemmän kuin yksi luokka, lisäsin niitä tarpeen mukaan lisää. Merkitsin siis rasteilla, kuinka monissa eri vastauksista sama asia tulee ilmi tai mitä muita eri luokkia niistä muodostui. Jostain vastauksista syntyi luokkista enemmän ja toisista vähemmän. Määrä oli riippuvainen vastausten määrästä sekä kirjoitetun tekstin pituudesta kussakin kysymyksessä. Myös asian tärkeys vastaajalle korreloitui, kuinka monta luokkaa yhdestä vastauksesta löytyi. Näin sain selville yksinkertaisimmillaan, mitä asioita vastaajat halusivat tuoda ilmi. Poimin kyselyn päätulokset diasarjaan, josta ne olisi helppo esittää vammaisneuvoston jäsenille vammaisneuvoston kokouksessa.

7 TULOXSISTA KURIKAN VAMMAISPOLIITTISEKSI OHJELMAKSI

Tässä luvussa kuvataan alkukartoitusvaiheessa toteutetun kyselyn tuloksia. Tuloksia käydään läpi kysymyksittäin, jotka toimivat samalla osa-alueina Kurikan VAMPO:n laadinnassa. Opinnäytetyöhön kuuluu myös valmis päivitetty Kurikan vammaispoliittinen ohjelma, joka löytyy erillisestä liitteestä (liite 3).

7.1 Kyselyn tulokset

Seuraavaksi käydään läpi alkukartoituksen tuloksia. Vastaukset ovat jaettu kyselyn (liite 1) mukaisesti yhdeksään osa-alueeseen (kts. luku 7.3).

Kun vastaajilta kysyttiin kyselyssä kodin ja sen ympäristön ongelmista, jotka vaikeuttavat arjessa sekä elämässä selviytymistä, esiin nousi katujen kunnossapitoon, liikkumiseen, kuljetuspalveluihin, kaupungilla asiointiin sekä katujen valaistukseen liittyviä haasteita. Myös ruokapalveluihin ja kotipalveluihin toivottiin kohennusta. Muita huolta ja ongelmia aiheuttavina näkökulmina mainittiin näkemiseen liittyvät haasteet, turvattomuus, yksinäisyys sekä asuminen. Näistä eniten mielipiteitä herätti erityisesti liikkuminen kaupungilla sekä kaupoissa:

”Kaupungilla, kaupoissa ja muissa rakennuksissa monesti hankala liikkua pyörätuolilla. Esimerkiksi korkeat katukiveykset ja ahtaat välit haittaavat.”

Ratkaisuiksi liikkumiseen ehdotettiin parempaa toimintaa katujen puhdistusta lumesta sekä esteettömiä katukiveyksiä suojateille. Mielipiteitä herätti liikkumisen lisäksi myös katujen kunnossapito ja kaupungilla asiointi. Asiointimahdollisuudet Kurikassa ovat hankalia huonosti liikkuvalla henkilölle. Kaupungin tulisi vastaajien mielestä kiinnittää enemmän huomiota katujen sekä julkisilla paikoilla olevien pihojen kunnossapitoon ympäri vuoden. Asiointiin osalta tuli esille myös erilaisten hajusteiden käyttö julkisilla paikoilla. Myös katupöly aiheuttaa yliherkkysoireita hengityssairaille sekä asiointimahdollisuudet ovat hankalia huonosti liikkuvalla henkilölle. Parannusehdotukseksi listattiin, että omataksin ja kelataksin tilaaminen tulisi olla

vapaata ilman parin tunnin odottelua. ohjelmaan Myös toivottiin lisättävän erityis-maininta hajusteiden käyttökiellosta julkisissa tiloissa.

Koulu- ja opiskelupalvelujen ongelmista kysyttäessä vastaajat toivat esille lähikoulun, rauhallisen opiskelutahdin sekä hyvin toimivien koulukuljetusten tärkeyden. Myös koulukiusaamiseen toivottiin puututtavan entistä enemmän. Vastaajat toivat mielipiteitä eniten esiin koulukuljetuksista. Kyselyn mukaan pidettiin tärkeänä, että kaupunki ottaa huomioon koulupäivän pituuden kuljetuksineen. Koska lasten koulukuljetusten odotusajat ovat pitkät, vammaisten lasten päivät venyttävät molemmista päistä helposti. Tästä johtuen olisi ehdotonta, että vammaiset lapset pääsisivät opiskelemaan omassa lähikoulussa. Lisäksi kyselyssä tuli esiin, että aikuisilla on käytävissä liian vähän aikaa vammaisille lapsille. Parannusehdotuksissa ehdotettiin, että sivukylien kouluja ei lopetettaisi, jolloin luokkakoot pysyisivät muissakin kouluissa tällä tavoin kohtuullisina. Esimerkiksi otettiin Jalasjärven kirkonkylän koulu, joka on esteetön. Sitä ei saa vastaajien mielestä lopettaa ja sen kautta siirtää opetusta kokonaan Kanta-Kurikan oppilaitoksiin. Myöskään koulukuljetuksia päätettäessä ei saa vain tuijottaa kilometritaulukkoa, vaan pitää ottaa myös huomioon vammaisen lapsi ja hänen tarpeet.

Kysyttäessä työ- ja toimeentulotukien ongelmista, toivottiin erityisesti tietoisuuden lisäämistä kyseisistä asioista, tukea taloudellisesti haasteellisiin tilanteisiin sekä mahdollisuutta saada lisää neuvontaa ja ohjausta erilaisten tukien haussa. Lisäksi toivottiin, että vammaisten henkilöiden työssäkäynnin mahdollisuuksia lisätään alueella. Taloudelliseen selviämiseen liittyvät näkökulmat oli kommentoituin aihe vastaajien keskuudessa. Esimerkiksi vammaisuus lapsiperheissä lisää selvästi perheen kuukausittaisia terveydenhuoltokuluja. Taloudellista selviytymistä vaikeuttaa vastaajien mielestä myös hidas päätösten saaminen. Ongelmien ratkaisuksi ehdotettiin, että viranomaisilla pitäisi olla lyhyemmät käsittelyajat sosiaalipalveluissa. Vastaajien mukaan vammaisille henkilöille tulee antaa mahdollisuus tehdä työtä, johon ovat kouluttautuneet. Kunnasta tulisi myös löytyä palveluohjaaja, joka auttaa ihmisiä hakemusten täyttämässä sekä opastaa hakemusten uudelleen täyttämässä.

Vapaa-aika- ja järjestötoiminnassa ongelmia arkielämässä aiheuttaa vastaajien mielestä vähäiset kokoontumistilat, kentän jaksaminen sekä omat voimavarat. Lisäksi vapaa-ajantoimintoihin kulkeminen on vammaisille henkilöille haasteellista ja myös vapaa-ajan toimintamahdollisuuksista tiedottamisessa on puutteita. Eniten kommentointiin kokoontumistiloja, joita heidän mielestään pitäisi olla myös tarjolla myös Jalasjärvellä. Kokoontumistilojen vuokrien tulisi olla kohtuulliset tai ilmaiset. Jotta kenttä jaksaa tehdä työtä järjestömaailmassa, ei kaiken energian tulisi kulua vuokratulojen kattamiseen. Vammaisten lapsiperheiden vanhemmille sekä omaishoitajille tarvitaan vastaajien mukaan tukea ja palveluita, jotta hekin pystyisivät osallistumaan harrastus- sekä järjestötoimintaan, esimerkiksi kotihoitoa tai päivätoimintaa. Vapaa-ajantoimintoihin sekä järjestötoimintaan osallistuminen on myös kuljetuksen kannalta haasteellista, sillä vammaispalvelulain mukaisia matkoja on vain rajattu määrä saatavilla kuukausittain. Kuitenkin jokainen matka vie kaksi yksisuuntaista matkaa. Tapahtumista ja vapaa-ajantoiminnoista tiedottamisen osalta sekä julkisen että kolmannen sektorin olisi hyvä panostaa enemmän myös paperilliseen tiedottamiseen, esimerkiksi hyödyntämällä useammin lehti-ilmoituksia.

Vastaajien mukaan arjessa selviytymistä vaikeuttaa palveluiden tiedonsaannin ongelmat. Kyselyn mukaan erilaisista tukimuodoista tietäminen oli puutteellista. Myös asiakasohjausta toivottiin kehitettävän. Ongelmaksi koettiin, että Kelan toimipisteissä asiointimahdollisuus on aukioloajoiltaan rajattua. Vastaajat toivovat, että nykyiset Kelan toimipisteet Kurikan eri osissa pysyisivät samana ja aukioloajat saisivat olla pidemmät. Kaikkein eniten vastaajia puhutti paperinen tiedottaminen ja sen alasajo. Yhteiskunta on yleisestikin ottaen menossa yhä enemmän digitaalisten palvelujen suuntaan. Oletuksena on, että ihmiset osaavat ja heillä on mahdollisuus käyttää tietokonetta sekä sähköisiä palveluja. Pulmaksi koettiin vähäinen tiedottaminen palveluista paikallislehdissä. Ennen eri toimijat saattoivat tiedottaa tapahtumista sekä muista yleisistä asioista paikallislehdissä, mutta se on selvästi vähentynyt. Myös selkokielisten tiedotteiden vähäinen saantimahdollisuus koettiin ongelmaksi.

Vammaisten henkilöiden vähäinen osallistuminen päätöksen tekoon sekä asioihin vaikuttamisen ongelmat vaikeuttavat arjessa sekä elämässä pärjäämistä. Vastaajien mukaan vammaisten henkilöiden osallistumismahdollisuuksia heikentää monet

eri tekijät, esimerkiksi ellei tarvittavat palvelut ole lähellä, osallisuus ei toteudu. Kyselyn tulosten perusteella tiedottaminen ei ole riittävää, joka herätti eniten kommentointia vastaajien keskuudessa. Heidän mukaan JIK ei tiedota muuttuvista toimipaikoista, virkamiehistä eikä palveluista sellaisessa muodossa, että se tavoittaa palveluja käyttäviä henkilöitä. Suurin osa tarvittavasta tiedosta on tarjolla vain sähköisesti, eikä kaikilla ole taitoja tai halua käyttää tietokonetta. Kaikista edellä mainituista tekijöistä johtuen vastaajat kokevat, ettei byrokratia ole läpinäkyvää vaan ”tietoja pimitetään”. Niinpä vastaajat tarjoavatkin ratkaisuksi, että asiakkaat otetaan aina ”yhteisparveriin” mukaan henkilökohtaisista asioista päätettäessä sekä palveluja suunniteltaessa ja kehittäessä.

Kysyttäessä oikeusturvasta sekä turvallisuuteen sekä koskemattomuuden vaikuttavista tekijöistä, jotka vaikeuttavat arkea, toivat vastaajat esille seuraavia asioita. Heidän mukaan tietoisuutta koko asiasta täytyy lisätä. Myös omaishoitajien hyvinvointi tulee satsata, jotta he jaksavat hoitaa omaistaan. Myös sosiaalityöntekijöiden ammatilliseen osaamiseen tulee panostaa. Vastaajat toivat huoliaan esille eniten yleisen tietoisuuden lisäämisestä oikeusturvaa, turvallisuutta ja koskemattomuutta koskevissa asioissa. Myös sairaalasta liian aikainen kotouttaminen aiheutti vastaajissa huolta. Huomiota tulee kiinnittää sairaalasta kotiutumisen tilanteisiin, että niissä toteutuu potilasturvallisuus. Yhteiskunnan tulisi myös lisätä seurantaa, että väkivalta ja hyväksikäyttö eivät mahdollistuisi. Vastaajien mukaan tulisi olla ”kyläpoliisi”, joka pitää kaupittelijat loitolla. Ensihoitajilla ja taksinkuljettajilla on paljon vastuuta vammaisen henkilön kohdalla hänen oikeusturvan, turvallisuuden sekä koskemattomuuden toteutumisessa.

Kyselyvastauksissa listattiin hyvin monenlaisia vammaisten henkilöiden kohtaamia syrjinnän ongelmia, jotka vaikuttavat heidän arjen toimintoihin. Vastaajien mukaan palveluiden oleminen kaukana, osallisuuden puute, itsemääräämisoikeuden rajoittaminen, vähäinen paperinen tiedonmäärä, esteellinen kulku, vähäiset avustajamäärät sekä epämääräiset opastekyltit lisäävät vammaisten henkilöiden syrjintää Kurikassa. Osallisuuden puute sekä itsemääräämisoikeuden rajoittaminen herätti eniten kommentteja vastaajissa. Osallisuutta vähentää se, mikäli henkilöllä ei ole keinoja, millä tavoin hän pääsisi osallistumaan erilaisiin tapahtumiin tai menemään vapaa-ajan harrastuksiin. Palveluista pitää pyrkiä tiedottamaan tavalla, joka sopii

kohderyhmälle. Tärkeää on myös varmistua siitä, että rakennettu ramppi läpäisee rakennusmääräykset ja on käyttökelpoinen. Vammaisten henkilöiden omia mielipiteitä pitää kuunnella ja pitää heidän mielipiteitä yhdenvertaisena. Parannusehdotuksissa yksi vastaajista kommentoi seuraavasti:

”Kunnan tehtävä on tukea kaikkia asukkaitaan niin että kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua.”

Arjessa ja elämässä vaikeuttavat tekijät, jotka tuottavat ongelmia itsenäisen elämän tukipalveluihin sekä kuntoutukseen on vastaajien mukaan useita. Tällaisia tekijöitä ovat kaukana sijaitsevat palvelut, jolloin vammaispalvelulainmukaiset kuljetukset on oltava kunnossa arjen kannalta. Myös tuki- ja kuntoutuspalvelujen väheneminen vammaisten henkilöiden osalta Kelan palveluissa huolestuttaa vastaajia. Erityisliikuntaa on järjestettävä vastaajien mukaan erikseen ryhmille sekä fysioterapia palveluun olisi hyvä ottaa käyttöön palveluseteli. Jotta vammaisen henkilö on perustuslain mukaisesti yhdenvertainen, tulkkauspalvelujen saatavuus on varmistettava. Vastaajat ehdottavatkin vähentyviin tuki- ja kuntoutuspalveluihin, että kunta tulisi mukaan toimintaan maksusitoumuksella. Kunta voisi käyttää enemmän vapaaehtoisia yhdistysten tai järjestöjen henkilöitä erityisliikunnan toiminnassa.

7.2 Kurikan vammaispoliittisen ohjelman laadinta

Toteutusvaiheessa, kyselyn tulosten analysoinnin jälkeen, alkoi varsinainen vammaispoliittisen ohjelman päivityksen laadintatyö. Kyselystä saaduista vastauksista valittiin toimenpide-ehdotuksia, jotka paikallinen vammaisneuvosto kävi läpi kokouksessa yhdessä neuvoston jäsenten kanssa. Seuraavaksi käydään läpi tarkemmin prosessin toteutuminen.

Kokoamani aineisto kyselyn tuloksista lähetettiin vammaisneuvoston jäsenille loka-kuun alussa kahta päivää ennen kokousta. Toisessa kokouksessa kävimme läpi diaesityksen avulla kaikki yhdeksän aihekokonaisuudet (kts. luku 7.3). Keskustelimme aiheista kunkin osa-alueen esittelyn jälkeen. Joistakin aiheista kumpusi enemmän keskustelua kuin toisista.

Aihealueiden lopuksi vammaisneuvosto valitsi keskustelujen jälkeen uudet Kurikan vammaispoliittisen ohjelman tavoitteet kyselyn tuloksista. Välillä suuntasin keskustelua, että aihealueista löytyisi tulevat tavoitteet. Merkitsin heti suoraan diaesitykseen valitut tavoitteet, jotta myöhemmin minun oli helpompi löytää ne. Oma osioni tästä kokouksesta kesti suunnilleen 1,5 yhteensä tuntia.

Paikallinen vammaisneuvoston valitsi myös tulevalle ohjelmalle nimen neljästä ennalta valitsemista lausahduksista, jotka poimin kyselyn vastauksista. Halusin kuitenkin tuoda pohjalaisuutta sekä lisätä huumoria ohjelmaan, joten muutin valitun nimen eteläpohjanmaan murteelle. Hyväksynnän, nimen muuttamisesta murteelle, sain vielä neuvoston puheenjohtajalta sekä varapuheenjohtajalta sähköpostitse yhdellä kommenttikierroksella.

Toisen kokouksen jälkeen aloin koota ohjelmaa. Ensin kirjoitin kustakin aihealueesta lyhyen esittelyn, mitä tämä asia tarkoittaa ja mitä valtakunnallisessa vammaispoliittisessa ohjelmassa tästä sanotaan. Kun sain kirjoitettua esittelyt, siirsin paikallisen vammaisneuvoston valitsemat tavoitteet paikoilleen aihealueittain. Muokkasin sanallisesti kunkin tavoitteen selkeään muotoon. Otsikoin aihealueet kyselyn kysymysten pohjalta ytimekkäiksi muutaman sanan mittaisiksi lauseiksi. Lopuksi kirjoitin ohjelmaan esipuheen ja lisäsin vielä sisällysluettelon etusivun jälkeen, jotta luettavuus paranisi.

Ensimmäisen version Kurikan tulevasta vammaispoliittisesta ohjelmasta sain valmiiksi marraskuun alussa. Lähetin ohjelman kommentoitavaksi omalle opinnäytetyön ohjaajalle, JJK:iin Elise Lepistölle, hallintojohtajalle Simo Kankaanpäälle, vammaisneuvoston puheenjohtajalle Juhani Kivipellolle sekä varapuheenjohtajalle Sari Riskumäelle.

Sain kommentteja muutamaan tavoitteeseen, joihin lisäsin tarkentavia kohtia. Tein sanalliset muutokset ja lähetin uudelleen muokatun ohjelmaversion kommentoitavaksi. Lisäsin kaksi uutta tavoitetta vammaisneuvoston edustajien kommenttien perusteella. Lähetin jälleen uudet versiot kommentoijille. Kävin myös marraskuussa opinnäytetyönohjaajani ohjauksessa, jossa tuli puheeksi koko vammaispoliittisen ohjelman helppolukuisuus. Olin puhunut vammaisneuvostossa aikaisemmin selkeästä ja visuaalisesta vammaispoliittisesta ohjelmasta. Muutin, ohjaajan kommentit

huomioiden sekä oman tekstin luennan kautta, tekstit mahdollisimman selkeästi ja helposti luettavaksi. Tämä oli mielestäni suurin ja tärkein muutos, jotta ohjelmasta tulisi käytettävä sekä kohderyhmälle sopiva. Lähetin raakaversioita kommentoiviksi yhteensä neljä kertaa. Jokaisella kerralla ohjelma meni eteenpäin sanallisesti, lauserakenteisesti ja tavoitteellisesti.

Joulukuun alussa kävin esittämässä Kurikan vammaisneuvostolle kolmannessa ja viimeisessä kokouksessa valmiin päivitetyn Kurikan vammaispoliittisen ohjelman: Yhyres me päriätähän. Löysin esittäessäni ohjelman Kurikan vammaisneuvostolle vielä yhden sanavirheen. Lauseessa oli mainittu sama sana kaksi kertaa, poistin yhden. Lisäksi pyysin kokouksessa olleilta jäseniltä heidän mielipiteitään valmistuneesta VAMPO:sta. Yleisesti ottaen he olivat todella tyytyväisiä uuteen ohjelmaa. Se antaa kuvan nykyisestä kurikkalaista vammaispolitiikasta ja mihin suuntaan sen pitäisi kehittyä. Heidän mukaan ohjelma ansaitsee ”kymmenen pistettä ja papukaijamerkin”. Ohjelmaan on saatu koottua heidän mukaan nykyaikaiset Suomen vammaispoliittiset näkökulmat, jotka olisi syytä toteuttaa kunta tasolla Kurikassa

7.3 Sisältö Kurikan vammaispoliittisessa ohjelmassa

Käytin päivitetystä Kurikan vammaispoliittisesta ohjelmasta mallina Niemen (2005) tekemää aikaisempaa Kurikan VAMPO:a sekä valtakunnallista vammaispoliittista ohjelmaa (2010).

Valtakunnallinen vammaispoliittinen ohjelma sisältää 14 osa-alueita, joihin on jaettu 122 toimenpide-ehdotusta. Päivittäminen Kurikan vammaispoliittinen ohjelma: Yhyres me päriätähän on vastaavasti jaettu yhdeksään osa-alueeseen, jossa on yhteensä 26 Kurikassa asetettua tavoitetta. Päivitetty ohjelma noudattaa löyhästi valtakunnallisen ohjelman rakennetta. Osa-alueet ovat paikallisessa ohjelmassa eri järjestyksessä sekä nimeltään että sisällöltään erilaisia kuin valtakunnallisessa ohjelmassa. Ainoastaan kahta valtakunnallisen VAMPO:n osa-alueita ei löydy päivittäämästäni vammaispoliittisesta ohjelmasta – suora määrärahatuki sekä kansainvälinen toiminta (kts. luku 3.4). Tähän on syynä se, että emme yhdessä Kurikan vammaisneuvoston kanssa nähneet tarpeellisena esittää kyseisiä osa-alueita paikallisessa vammaispolitiikassa.

Koti ja sen ympäristö. Kurikan vammaispoliittisessa ohjelmassa haluttiin korostaa kotia ja sen ympäristöä. Lähtökohtana on, että rakennettu ympäristö palvelee kaikkien ihmisten tarpeita. Vammaiselle henkilölle ehdoton edellytys itsenäisen elämän ja yhdenvertaisuuden toteutumisessa on esteetön ympäristö. Liikkumisen esteet asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan syrjäyttäen vammaisia henkilöitä. Niinpä rakennettaessa ja suunniteltaessa asuin- ja elinympäristöjä, voidaan tukea ja helpottaa vammaisten henkilöiden elämän sujumista, osallisuutta yhteiskuntaan sekä yhdenvertaisuutta (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 20.10.2018])

Kurikan vammaisneuvoston valitsevat tavoitteet kodille ja sen ympäristölle ovat seuraavat:

1. Vammaiselle henkilölle tulee taata tasavertaiset mahdollisuudet liikkua esteettömästi kodissaan, julkisilla paikoilla ja rakennetuilla luontopoluilla.
2. Kaupungin tulee huolehtia katujen ja julkisten alueiden kunnossapidosta ympäri vuoden.
3. Erilaisten hajusteiden käyttöä suositellaan vältettävän julkisilla paikoilla.
4. Huolehditaan siitä, että vammaisille henkilöille jaetaan tietoa mahdollisuuksista saada avustuksia kotiin tehtävistä kodinmuutostöistä ja korjausavustuksista
5. Huomioidaan vammaisten henkilöiden erityistarpeet asioimistilanteissa ja huolehditaan julkisten rakennusten esteettömyydestä esimerkiksi seuraavasti:
 - a. Julkisissa rakennuksissa helpotetaan näkövammaisten liikkumista erottelemalla eri tasoissa olevat kynnykset ja porraskäskelmat kontrastiraidoin
 - b. Yleisesti käytössä oleviin kokoustiloihin asennetaan induktiosilmukat kuulovammaisia varten
 - c. Taksinkuljettajat perehdytetään vammaisten henkilöiden kanssa toimimiseen asiakaspalvelutilanteissa

Koulu- ja opiskelupalvelut. Jokaisella ihmisellä on oikeus maksuttomaan perusopetukseen sekä saada kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti myös muutakin kuin

perusopetusta. Koulu ja opiskelupalvelut otettiin yhdeksi omaksi osa-alueeksi kuten se oli jo aiemmassa ohjelmassa ja, jota tähdennetään myös valtakunnallisessa VAMPO:ssa. Lähtökohtana on toteuttaa koko ikäluokalle mahdollisuudet koulunkäyntiin, koulutukseen ja ammatinhankintaan, jolloin myös vammaiset lapset sekä nuoret käyvät koulua ja opiskelevat yhdessä ikätovereiden kanssa. Peruskoulutuksen jälkeiseen koulutukseen pääsy ei useinkaan toteudu vammaisten nuorten kohdalla kaikilta osin yhdenvertaisesti. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 20.10.2018])

Kurikassa asetetut seuraavat tavoitteet koulu- ja opiskelupalveluille ovat:

6. Kaupungin tulee lisätä henkilökohtaisten avustajien määrää vammaisille lapsille ja nuorille, jotta he pystyisivät opiskelemaan omassa lähikoulussaan.
7. Taataan lapsille ja nuorille varhaisen tuen ja ennalta ehkäisevien palveluiden toteutuminen koulussa kaikille sitä tarvitseville. Kaupungin tulee huomioida, että tuki suunnitellaan aina yksilöllisesti.

Työ- ja toimeentulo. Yksi perusoikeuksista on oikeus työhön eli jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa. Paikallisen ohjelman työ- ja toimeentulo osa-alueeseen on yhdistetty valtakunnallisen ohjelman kaksi teemaa – työ sekä sosiaaliturva. Työllisyysaste on vammaisten henkilöiden kohdalla merkitsevästi alhaisempi kuin muiden henkilöiden kohdalla. Uhkana onkin, että työttömyys jää pysyväksi tilaksi. Vammaisten henkilöiden työelämästä syrjäytyminen riistää mahdollisuuden itse vaikuttaa elintasoonsa ja yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseen. Valtakunnallisessa vammaispoliittisessa ohjelmassa korostetaan, että perustoimeentulon turvaan on oikeus jokaiselle henkilöllä. Kun työnteko ei ole eri syistä mahdollista, toimii sosiaaliturva hyvinvoinnin ja turvallisuuden varmistajana. Perustoimeentulotuki luosilti ajoittain esteen vammaisten ja pitkäaikaissairaiden täyspainoiselle yhteiskunnalliselle osallisuudelle, vaikka sosiaaliturva toimii osallisuuden ja yhdenvertaisuuden mahdollistajana sekä syrjäytymisen ehkäisijänä vammaisten henkilöiden arjessa. Kaavamaisuus vie pohjaa omatoimisuudelta ja hyvän elämän rakentamiselta. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 20.10.2018])

Asetetut tavoitteet Kurikan vammaispolitiikalle työ- ja toimeentulon osalta ovat:

8. Jaetaan lisää tietoutta vammaisille henkilöille heidän työhön ja toimeentuloon liittyvistä oikeuksista.
9. Lisätään vammaisten henkilöiden työnsaantimahdollisuuksia yhteyshenkilön avulla (esimerkiksi lisäämällä työvalmentajia).

Vapaa-aika ja järjestötoiminta. Kurikan vammaispoliittiseen ohjelmaan nostettiin vapaa-ajan ja järjestötoiminnan osa-alue hieman eri nimellä kuin Suomen ohjelmassa, jossa teemat oli liitetty kulttuuri ja vapaa-aika-otsakkeen alle. Monipuolisia kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluita tuottaa yhteiskunta. Liikunta-, urheilu-, taide- matkailu- sekä kirjastopalvelut ovat tarkoitettu kaikkien kansalaisten virkistykseksi, hyödyksi sekä hyvinvoinnin että osallisuuden rakennuspuiksi. Vammaisten henkilöiden osallistumismahdollisuudet ovat parantuneet hitaasti, sillä rakennukset, tilat ja ympäristöt ovat esteellisiä. Esteitä luo myös liikennepalvelujen savuttamattomuus sekä tiedonvälityksen että kommunikaatiokeinojen epävarma saatavuus. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 21.10.2018])

Paikallisen vammaisneuvoston asettamat seuraavat tavoitteet vapaa- ja järjestötoiminnalle Kurikassa ovat:

10. Kunnan tulee tarjota järjestö- ja harrastustoimintoihin esteettömiä kokoon-
tumisiloja kohtuullisilla kustannuksilla.
11. Kohennetaan omaishoitajien ja vammaisten lasten perheiden mahdolli-
suuksia osallistua harrastustoimintaan kodin ulkopuolella.
12. Lisätään tukipalveluita vammaisten ja heidän perheidensä tueksi (huomioi-
daan myös erityislapsiperheet), esimerkiksi kotihoitoa, henkilökohtaista
avustamista ja päivätoimintaa.
13. Huolehditaan, että harrastusmaksut ovat kohtuullisia vammaisille henki-
löille.

Tiedonsaanti palveluista. Päivitetyssä VAMPO:ssa oleva aihealue ei ole tavoit-
teellisesti samaa tarkoittava kuin mitä valtakunnallisessa vammaispoliittisessa oh-
jelmassa on esitetty. Yhyres me päriätähän VAMPO:ssa tavoitteet nojaa enemmän

siihen, että vammaisille henkilöille pitäisi suunnata selkokielistä ja paperillista tiedotamista kohdennetusti sosiaalipalveluista. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 21.10.2018])

Kurikan vammaispolitiikalle asetetut tavoitteet tiedonsaannille palveluista ovat seuraavat:

14. Huolehditaan siitä, että saatavilla olevista palveluista tiedotetaan säännöllisesti vammaisia henkilöitä. Kaikki tieto on oltava saatavissa myös selkokielellä.
15. Tiedotusta pitää kohdentaa asiakasryhmittäin.
16. Julkisten palvelupisteiden määrää ei tule vähentää.
17. Yhteistyötä viranomaisten ja asiakkaiden välillä tulee kehittää yhä asiakastyöstävällisemmäksi sekä yksinkertaisemmaksi.
18. Kaikilla ei ole mahdollisuutta tai kykyä tietotekniikan käyttöön. Viranomaisten tulee lisätä paperisesti jaettavaa tiedotusta asiakkaille heidän oikeuksistaan.

Osallisuus ja vaikuttaminen. Valtakunnallisessa ohjelmassa kyseinen osa-alue on nimetty yhteiskunnalliseksi osallisuudeksi ja vaikuttamiseksi, kun taas paikallisesta ohjelmasta on jätetty pois sana yhteiskunnallinen. Julkisella vallalla on tehtävänänsä edistää jokaisen mahdollisuutta osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja itseään koskeviin päätöksentekoon vaikuttaminen. Vammaisilla henkilöillä on oikeus sananvapauteen ja saada tarvitsemansa tieto heille ymmärrettävässä muodossa. On tärkeää, että vammaisten henkilöiden tahtoa ja mielipiteitä tuodaan julki ja niiden esille tuomista tuetaan tarpeen tullen, mikäli ei siihen yksin pysty. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 19.10.2018])

Osallisuuteen ja vaikuttamiseen asetetut tavoitteet ovat seuraavat Kurikassa:

19. Vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumista pitää kunnioittaa palveluissa sekä viranomaisten että palveluntuottajien toimissa.
20. Kaikille vammaisille henkilöille pitää taata yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua.

Oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus. Jokaisella henkilöllä on oikeus saada käsiteltyä asiansa oikeusistuimessa asianmukaisesti, tulla kuulluksi sekä saada perusteltu päätös. Samoin jokaisella on oikeus koskemattomuuteen, turvallisuuteen sekä yksityiselämän suojaan. Tämä osa-alue on nimetty paikallisessa ohjelmassa samoin kuin valtakunnallisessa ohjelmassa. Vammaisilla henkilöillä oikeusturva toteutuu usein puutteellisesti. Vakavia eriarvoistavia tekijöitä vammaisilla henkilöillä ovat puutteet turvallisuudessa ja koskemattomuudessa. Heillä on suurempi riski joutua väkivallan tai hyväksikäytön uhriksi. Usein myös rikosilmoitusten tekeminen, todistajalausannon antaminen sekä tutkintaprosessin käynnistäminen ovat hankalia, jopa mahdottomia. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 21.10.2018])

Kurikan vammaisneuvoston asettamat tavoitteet oikeusturvalle, turvallisuudelle ja koskemattomuudelle ovat:

21. Tietoisuutta pitää lisätä selkokielellä mitä tarkoittavat oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus. Vammaisia henkilöitä ja heidän kanssa työskenteleviä informoidaan, miten nämä huomioidaan arjessa.
22. Kiinnitetään huomiota asiakkaiden turvallisuuteen ja oikeusturvaan erityisesti siirtymävaiheissa, esimerkiksi sairaalasta kotiuduttaessa. Asiakkaan toimintakyky ja kunto pitää ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti päätöksiä tehtäessä.

Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä. Ketään ei saa asettaa syyttä eri asemaan vammaisuuden tai muulla henkilöön liittyvän syyn perusteella. Myös tämä osa-alue on nimetty paikallisesti samoin kuin valtakunnallisessa ohjelmassa. Vammaiset henkilöt kohtaavat välitöntä ja välillistä syrjintää yhteiskunnassamme. Kun henkilöä tai ryhmää kohdellaan kielletyllä perusteella, eri tavoin kuin muita, on kyse välittömästä syrjinnästä. Välitön syrjintä on oikeudellisesti rangaistava teko. Mikäli näennäisesti neutraali kohtelu, menettely, käytäntö tai päätös tilanteessa johtaa syrjivään lopputulokseen, on kyseessä välillisestä syrjinnästä. Yhteiskunnan arvo- ja asennemaailma on muuttunut vuosien saatossa myönteisempään suuntaan. Tarvitaan edelleen pitkäjänteistä sekä monipuolista työskentelyä, jotta syrjintää voi torjua tai poistaa kokonaan. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 21.10.2018])

Seuraavat asetetut tavoitteet Kurikan vammaispolitiikalle koskien vammaisten henkilöiden kohtaamaa syrjintää ovat:

23. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimusta sekä itsemääräämisoikeutta tuodaan kaikkien ihmisten tietoisuuteen Kurikassa.

24. Kiinnitetään huomiota vammaisten henkilöiden ja heidän omaishoitajiensa asemaan Kurikassa.

Itsenäisen elämän tukipalvelut ja kuntoutus. Paikallisen ohjelman viimeiseen osa-alueeseen on yhdistetty kolme valtakunnallisen ohjelman aluetta – itsenäinen elämä, liikennepalvelut sekä terveydenhuolto ja kuntoutus. Itsenäisen elämän keskeisiä edellytyksiä ovat asumisen esteettömyys ja turvallisuus, tieto- ja viestintä teknologiset ratkaisut sekä palveluista ja tukimuodoista tiedottaminen. Esteettömiä tai sellaiseksi mukautettavissa olevia asuntoja ei kuitenkaan ole tarjolla riittävästi. Lisäksi tarjonta vaihtelee eri puolella maata. Perustuslaissa on säädetty jokaiselle henkilölle liikkumisvapaus. Käytännössä vammaisilla henkilöillä ei ole kuitenkaan samassa määrin liikkumisen mahdollisuuksia kuin muilla henkilöillä. Julkisten liikennepalvelujen käytön esteenä ovat tiedonsaannin ongelmat, tarpeellisen avun puuttuminen sekä epätietoisuus sen saatavuudesta. Riittävät terveyspalvelut on turvattava jokaiselle. Vamman johdosta kaikki ihmiset eivät kuitenkaan kykene käyttämään julkisen ja yksityisen terveydenhuollon palveluita yhdenvertaisesti. Tällaisia tekijöitä terveydenhuollossa voi olla toimitilojen ja ympäristön esteellisyys, tarpeellisten palvelujen puute tai niiden väärä ajoitus. Vammaisuuteen liittyvää erityisosamista tarvitaan perusterveydenhuollon palvelujen toimivuuden ja sujuvuuden parantamiseksi. Kuntoutus on oma erikoistunut lohkonsa palvelu- ja sosiaaliturvajärjestelmässä sisältäen eri tahojen palveluita ja etuuksia Vammaisen henkilön omatoimisuutta voidaan edistää ja vahvistaa kuntoutuksella. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle..., [viitattu 20.10.2018])

Itsenäisen elämän tukipalveluille ja kuntoutukselle asetetut seuraavat tavoitteet Kurikassa ovat:

25. Tiedotetaan vammaisia henkilöitä heidän oikeuksistaan sekä itsenäistä elämää ja kuntoutumista tukevista palveluista. Tietoa tulee jakaa myös selkokielellä.

26. Kuljetuspalvelujärjestelmä on luotava sellaiseksi, että jokainen kuljetuspalveluun oikeutettu henkilö pystyy käyttämään sitä ongelmitta. Kuljetuspalveluiden saatavuus ja käyttökelpoisuus pitää taata kaikille sitä tarvitseville kohtuuhintaan.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli saattaa ajan tasalle jo olemassa oleva Kurikan vammaispoliittinen ohjelma. Ensimmäisenä tavoitteena oli saada tehtyä tiiviissä yhteistyössä paikallisen vammaisneuvoston kanssa päivitetty Kurikan vammaispoliittinen ohjelma. Toisena tavoitteena oli laatia siitä mahdollisimman helposti luettava ohjelma visuaalisella ilmeellä. Opinnäytetyön valmistelua varten tehtiin kehittämistoiminnan alkukartoitus, jolla kartoitettiin kurikkalaisilta vammaisjärjestön puheenjohtajilta ongelmia sekä parannusehdotuksia kaupungin vammaispolitiikasta. Kyselytulosten perusteella koottiin paikallisen vammaisneuvoston kanssa työryhmätyönä päivitetty Kurikan vammaispoliittinen ohjelma. Ohjelman rakennettiin kyselyn mukaisista aihealueista ja sen perustana käytettiin valtakunnallista ohjelmaa sekä Niemmen vuoden 2005 vammaispoliittista ohjelmaa. Kurikan päivitetty vammaispoliittinen ohjelma löytyy erillisestä liitetiedosta (liite 3). Uudistetun vammaispoliittisen ohjelman hyväksyttiin tammikuussa 2019 Kurikan kaupunginhallituksessa (28.1.2019).

Teoreettisessa osiossa käsiteltiin Suomen lainsäädäntöä vammaisten henkilöiden näkökulmasta uudistuksineen sekä lakien soveltamisjärjestystä. Vammaispolitiikkaa käytiin läpi YK:n ihmisoikeuksien, vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, Euroopan strategian sekä Suomen vammaispoliittisen ohjelman kautta. Paikallisia vammaisneuvostoja ja vammaispoliittisia ohjelmia tarkasteltiin kunnallisesta näkökulmasta.

Kävin kolmessa paikallisen vammaisneuvoston kokouksessa. Ensimmäisessä kokouksessa käytiin läpi kyselyn kysymykset ja muita toteuttamiseen liittyviä kohtia, kuten toteuttamisajankohta, tulevan ohjelman ulkoasua sekä kurikkalaisten vammaisjärjestöjen kartoittamista. Toisessa kokouksessa vammaisneuvosto valitsi kyselyn tulosten pohjalta uudet tavoitteet. Tätä ennen pelkistin ja analysoin saadut tulokset. Kokousta ennen tulokset lähetettiin sähköpostitse neuvoston jäsenille. Viimeisessä kolmannessa kokouksessa neuvostolle esitettiin valmis päivitetty ohjelma. Vammaisneuvoston jäsenet olivat todella tyytyväisiä Kurikan päivitettyyn vammaispoliittiseen ohjelmaan. He saivat itse vaikuttaa sekä kysymyksiin, sisältöön että ulko- ja kirjoitusasuun. Neuvosto sai siis osallisuuden tunteita eli heidän ääni

tuli kuulluksi valmiin ohjelman muodossa. He ovat saaneet vaikuttaa myös sisältöön tavoitteiden valinnoilla.

Kurikan kaupungin markkinointiosaston työntekijä Maija-Liisa Laitila oli mukana ensimmäisessä vammaisneuvoston kokouksessa. Hän ehdotti minulle, että voi auttaa luomaan ulkoasun ohjelmalle. Olin häneen yhteydessä sähköpostitse syksyllä, vielä varmistaakseni, että ohjelman ulkoasun luominen on mahdollista. Kun sain ohjelman tekstin valmiiksi joulukuussa ja lähetin sen Maija-Liisalle. Hän lähetti minulle koevedoksia kolme kertaa. Annoin hänelle parannusehdotuksia sähköpostitse. Lähetin myös sekä paikallisen vammaisneuvoston puheenjohtajalle että varapuheenjohtajalle viimeisimmän koevedoksen, johon myös hekin antoivat omat mielipiteet. Koostin omista ja neuvoston mielipiteistä viimeistelyehdotukset, jotka lähetin hänellä sähköpostitse. Maija-Liisa muokkasi ulkoasua helpommin luettavaan muotoon suurentamalla riviväliä ja sisentämällä tekstiä. Kohtiin, joissa teksti oli kahdella palstalla, laitettiin myös pystysuuntainen palkki helpottamaan tekstin lukua.

Kehittämistoiminnalla ei ole omaa metodologiaa eli luotettavuusarviointia ja kriteeristöä. Luotettavuusarvioinnilla pyritään varmistamaan työn luotettavuus eli laatu. Luotettavuutta voidaan tarkastella laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerien, validiteetin ja reliabiliteetin, avulla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksesta saatujen tulosten pysyvyyttä eli tutkimuksen toistettaessa saataisiin siitä sama tulos. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten yleistettävyyttä toisin sanoen saadut tulokset pitää pystyä siirtämään vastaaviin tilanteisiin. (Kananen 2015, 24;172–173.)

Niinpä pyrin opinnäytetyössä vahvistamaan luotettavuusarviointia dokumentoimalla hyvin kehittämistoiminnan sekä siitä saadut tulokset eli VAMPO:n ohjelmatyö kokonaisuudessaan. Mielestäni tässä kohtaa olen onnistunut hyvin. Olen pyrkinyt kertomaan tarkasti kehittämisprosessin eri vaiheet sekä ohjelman työstövaiheet. Myös valmiin ohjelman rakenne kuvattiin tarkasti.

Kokonaisuutta tarkasteltaessa olen itse tyytyväinen. Sain mielestäni täytettyä nimeämäni tavoitteet eli ensimmäisenä asettamani tavoitteena oli saada tehtyä päivitetty Kurikan vammaispoliittinen ohjelma tiiviissä yhteistyössä kaupungin vammaisneuvoston kanssa. Toisena tavoitteena oli tehdä ja toteuttaa mahdollisimman helposti luettava vammaispoliittinen ohjelma visuaalisella ilmeellä. Yhteistyöni Kurikan

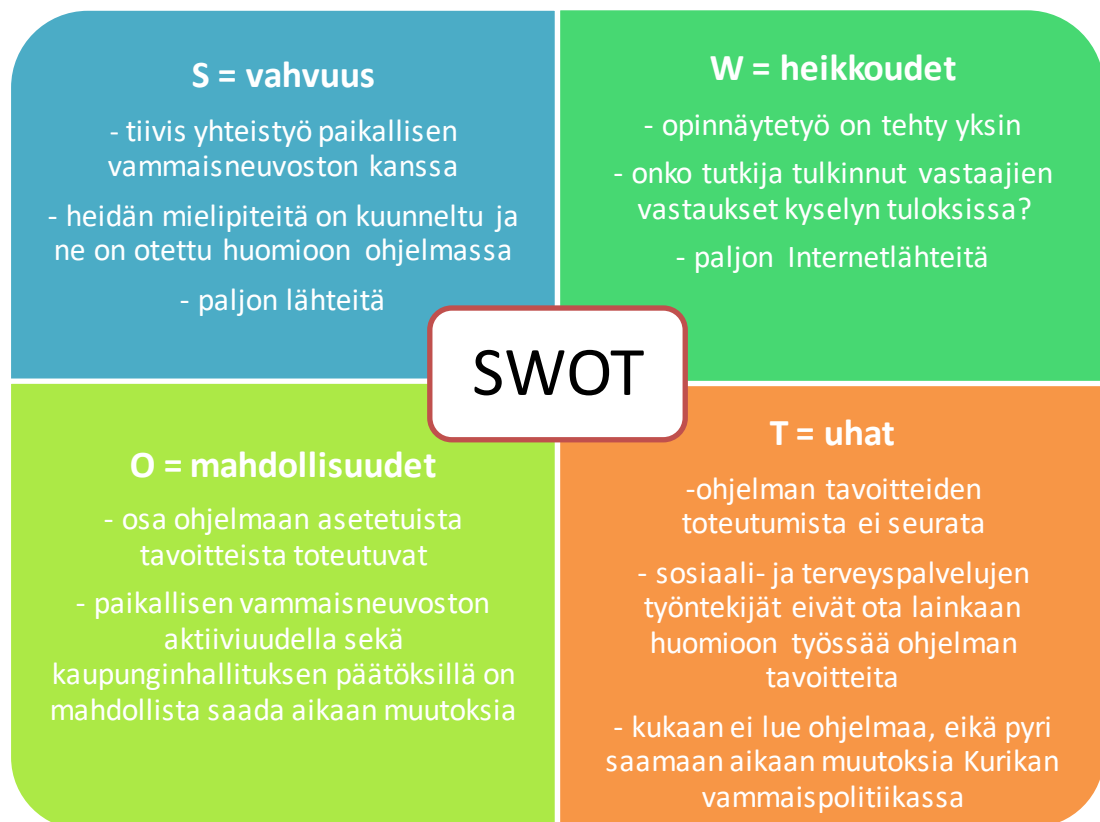
vammaisneuvoston kanssa oli tiivistä ja mielestäni yhteistyömme sujui mallikkaasti ohjelmaa työstäessä. He pääsivät vaikuttamaan alustavan kyselyn kysymyksiin, valitsemaan tavoitteet Kurikan vammaispolitiikalle alkukartoituksen pohjalta ja ohjelman ulko- sekä kirjoitusasuun.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit (29.4.2016) varmistavat, että sosionomi pystyy edistämään työssään yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa. Tärkeää on myös ymmärtää asiakastyössä oman ihmiskäsityksen ja arvomaailman merkityksen sekä kykyä käsitellä sosiaalialan eettistä osaamista oikealla tavalla. Nämä ovat mielestäni tärkeimmät pätevyysvaatimukset, joita tarvitaan vammaisten henkilöiden kanssa työskenneltäessä. Kaikki kompetenssit on asetettu, jotta koulutuksen laatu pystytään turvaamaan.

Käytin SWOT-analyysiä (kuva 3.) havainnollistamaan opinnäytetyön vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia sekä uhkia. Sisäisiin eli itsestä tulevia tekijöihin lukeutuivat vahvuudet ja heikkoudet, kun taas mahdollisuudet sekä uhat olivat ulkoisia eli ulkopuolisia tekijöitä. Vastaavasti positiivisia tekijöitä olivat vahvuudet ja mahdollisuudet, kun taas heikkoudet sekä uhat negatiivisia tekijöitä. Mielestäni työn sisäisiä vahvuuksia oli todella tiivis yhteistyö paikallisen vammaisneuvoston kanssa, kun suunnittelimme sekä valitsimme tavoitteita vammaispoliittiseen ohjelmaan. Kaikissa kolmessa yhteisessä kokouksessa annoin heille mahdollisuuden vaikuttaa ohjelmatyöhön ja kuuntelin heidän mielipiteitä. Kirjallista osuutta tehdessä, käytin paljon eri lähteitä opinnäytetyössä. Halusin varmistaa, että asioita tarkasteltiin monista eri näkökulmista. Tiedostan, että yksi selvä heikkous työssä oli yksin työskentely. Mikäli olisin tehnyt työtä parin kanssa, olisimme voineet reflektoida toisiamme sekä syventää enemmän vammaisneuvostossa tehtyä työskentelyä tavoitteita asettaessa. Lisäksi minua mietityttää, tulkitsinko alkukartoituksessa olleita vastauksia oikein eli olinko ”saanut kiinni” vastaajien ajatuksista ja tulkinnut ne oikein.

Ulkoisiksi mahdollisuuksiksi (kuva 3.) opinnäytetyössä miellän, että ainakin osa VAMPO:n asetetuista tavoitteista saataisiin toteutettua ohjelman voimassaoloaikana. Ohjelmalla olisi mahdollisuutta saada aikaan muutoksia Kurikan vammaispolitiikassa, mikäli paikallinen vammaisneuvosto olisi aktiivinen sekä kaupunginhallitus mahdollistaisi päätöksillä tämän muutoksen. Mikäli ohjelman tavoitteiden toteutumisesta ei seurata, tulisi siitä selvä uhka. Emme sopineet vammaisneuvoston kanssa

lainkaan tästä. Kaupungin sosiaali- ja terveystalvelujen työntekijöiden olisi hyvä olla perillä, mitkä ovat kyseisen kaupungin vammaispoliittiset tavoitteet. Vaikka VAMPO ei ole lainsäädännöllinen asiakirja, ovat vammaiset henkilöt tuoneet omat mielipiteet sekä kannat esille ohjelman muodossa. Ohjelmaan kirjattujen tavoitteiden toteutuminen lisääsi kurikalasten vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskuntaan sekä kohottaisi vaikuttamismahdollisuuksia. Viimeiseksi uhaksi olin merkinnyt, että ellei kukaan lue ohjelmaa, mikään edellistä asioista ei toteudu Kurikan vammaispolitiikassa.

Kuva 3. SWOT-analyysi

Vaikka yleinen kuva koko työstä oli positiivinen, jäi minua näin jälkikäteen harmittamaan yksi kohta. Päivitetyn VAMPO:n työstöprosessi oli varsin tiivis – kaksi kuukautta. Emme sopineet missään vaiheessa Kurikan vammaisneuvoston kanssa siitä, kuka seuraa asetettujen toimenpiteiden täyttymistä tai missä vaiheessa tarkastetaan toimenpiteiden muutostarvetta. Myöskään tavoitteiden toteutumisarviointia ei otettu lainkaan huomioon päivitetystä ohjelmasta. Tulevaisuudessa olisi tärkeää päivittää vammaispoliittinen ohjelma kauden loputtua, jotta saadaan vammaisten

kuntalaisten ääni sekä mielipiteet kuuluville kunnan nykyisessä hallinnossa ja politiikassa.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 6. p (3. uud.p.). Tampere: Vastapaino.
- Arajärvi, P. 2010. UN CRPD and the Human Rights of Persons with Disabilities. In J. Kumpuvuori & M. Scheinin, (ed.) United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Multidisciplinary Perspectives. [Verkkojulkaisu]. The Center for Human Rights of Persons with Disabilities in Finland (VIKE), Publications Series of VIKE No. 5, 34–51. [Viitattu 28.10.2018]. Saatavana: https://thl.fi/documents/10542/471223/vike_crpd_julkaisu.pdf
- Euroopan vammaisstrategia 2010–2020: Uudistettu sitoutuminen esteettömään Eurooppaan. 15.11.2010. [Verkkojulkaisu]. Euroopan komissio. [Viitattu 23.12.2018]. Saatavana: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0636&from=en>
- Gustafsson, H. YK:n vammaissopimus käyttöön! –käsikirja. Toimitettu 2011, uud. 2016. [Verkkojulkaisu]. Invalidiliitto. [Viitattu 24.10.2018]. Saatavana: https://www.invalidiliitto.fi/sites/default/files/2017-03/YK_Toolkit_2016_low.pdf
- Hallamaa, T. 12.5.2016. Suomi ratifioi YK:n vammaissopimuksen. [Verkkosivu]. Yle uutiset. [Viitattu 19.10.2018]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-8875927>
- Hirvensalo, M. 2018. Marttilan kunnan suunnitelma vammaisväestön tueksi 2018–2020 – Yhdenvertaisuus ja osallistumisen mahdollisuudet kuntalaisena. [Verkkojulkaisu]. Turku: Turun ylempi ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 30.12.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018120720525>
- Hoffrén, T. 1.12.2017. Kysely oikeuksien toteutumisesta vammaisten henkilöiden arjessa: Raportti keskeisistä kyselytuloksista. [Verkkojulkaisu]. Raportti. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 24.1.2019]. Saatavana: <https://vane.to/documents/2308875/0/Raportti+kyselyn+tuloksista+%28.pdf%29/f6450cf2-2225-44d9-b30f-f7d1f6bc3b5e>
- Kaipinen, M. 14.10.2015. Vammaispalvelulaki. [Verkkojulkaisu]. Vernerinet. [Viitattu 10.7.2018]. Saatavana: <http://verneri.net/yleis/vammaispalvelulaki>
- Kaipinen, M. 26.6.2017. Lakien soveltamisjärjestys. [Verkkosivu]. Vernerinet. [Viitattu 1.11.2018]. Saatavana: <https://verneri.net/yleis/lakien-soveltamisjarjestys>
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännönopas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kehitysvammalaki. 2.3.2018. [Verkkosivu]. Vernerinet. [Viitattu 20.9.2018]. Saatavana: <https://verneri.net/yleis/kehitysvammalaki>

- Kilpeläinen, I. 9.11.2015. Joka kunnalle tulee ensi vuonna vammaisneuvosto. [Verkkosivu]. Yle uutiset. [Viitattu 20.12.2018]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-8441802>
- Kokkonen, Y. 10.12.2018. YK:n ihmisoikeuksien julistuksesta 70 vuotta – Asiantuntija: Tarkoituksena estää valtioiden rikokset yksityisiä ihmisiä kohtaan, jos tämä murenee, mitä jää jäljelle? [Verkkosivu]. Yle uutiset. [Viitattu 15.1.2019]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-10543226>
- Koskenranta, N. 2017. Tornion kaupungin vammaispoliittinen ohjelma 2016–2020: Ohjelmatyö osalistavana prosessina. [Verkkojulkaisu]. Kemi: Lapin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 29.12.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017120519869>
- Kotikuntalaki. 7.3.2016. [Verkkosivu]. Vernerinet.net. [Viitattu 23.10.2018]. Saatavana: <https://verneri.net/yleis/kotikuntalaki>
- Kumpuvuori, J & Scheinin, M. 2010. Preface. In J. Kumpuvuori & M. Scheinin (ed.) United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: Multidisciplinary Perspectives. [Verkkojulkaisu]. The Center for Human Rights of Persons with Disabilities in Finland (VIKE) Publications Series of VIKE No. 5, 9–10. [Viitattu 28.10.2018]. Saatavana: https://thl.fi/documents/10542/471223/vike_crpjulkaisu.pdf
- Kunnallinen vammaispoliittinen ohjelma YK:n vammaisyleissopimuksen hengen mukaisesti. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 20.12.2018]. Saatavana: https://vane.to/documents/2308875/3075856/Kunnalliset_neuvostot_vammaispoliittinen_ohjelma_1docx.docx/a1b72db2-4205-48f2-b3bd-146881cc3dd8
- Kunnalliset vammaispoliittiset ohjelmat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE. [Viitattu 23.12.2018]. Saatavana: <https://vane.to/vammaisneuvostot/kunnalliset-vammaispoliittiset-ohjelmat>
- Kurikan kaupunginhallitus. 28.1.2019. Kurikan kaupungin vammaispoliittinen ohjelma. [Verkkojulkaisu]. Pöytäkirja, 28 §. [Viitattu 6.2.2019]. Saatavana: <http://kurikka.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=2&filename=48684120.doc&elin=KH&lis=0&pykno=28&pvm=28%2e1%2e2019%2017%3a00%3a00>
- Kurikan vammaisneuvoston toimintasäännöt. 18.9.2017. [Verkkojulkaisu]. Kurikan kaupunki. [Viitattu 1.1.2019]. Saatavana: http://www.kurikka.fi/files/Tiedostot/Kurikan_vammaisneuvoston_toimintasaanto_hyv_KH_180917.pdf
- L 23.6.1977/519. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta.

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista.

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki.

L 11.3.1994/201. Kotikuntalaki.

L 22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki.

L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki.

Lainsäädäntö kunnallisista vammaisneuvostoista. Ei päivystä. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 15.12.2018]. Saatavana: <https://vane.to/vammaisneuvostot/lainsaadanto-kunnallisista-vammaisneuvostoista>

Miten uudistus näkyy sinun arjessasi, vammaisen henkilö? Ei päivystä. [Verkkosivu]. Valtioneuvosto. [Viitattu 14.11.2018]. Saatavana: <http://omamaakunta.fi/#vammaisen-henkilo>

Niemi, S. 2005. Kurikan vammaispoliittinen ohjelma: Tie yhdenvertaiseen elämään. [Verkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. Opinnäytetyö. [Viitattu 8.1.2018]. Saatavana: www.kurikka.fi/files/Tiedostot/Kurikan%20vammaispoliittinen_ohjelma.pdf

Nurmi-Koikkalainen, P. 21.11.2018. Vammaisuus. [Verkkosivu]. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 30.12.2018]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisuus>

Nurmi-Koikkalainen, P. 2017. Mitä vammaisuudella tarkoitetaan? Teoksessa P. Nurmi-Koikkalainen, S. Ahola, M. Gissler, N. Halme, S. Koskinen, M-L. Luoma, A. Malmivaara, A. Muuri, P. Sainio, K. Säöksjärvi & R. Väyrynen (toim.) Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta: Analyysia THL:n tietotuotannosta. [Verkojulkaisu]. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos (THL). Työpaperi. 38/2017, 10–12. [Viitattu 21.12.2018]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135650/URN_ISBN_978-952-302-946-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2018-2019. 13.3.2018. [Verkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2/2018. [Viitattu 24.10.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3908-0>

- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3 uud. p. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Osallisuuden edistäminen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 7.1.2018]. Saatavana: <http://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- Perustietoja kaupungista. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kurikan kaupunki. [Viitattu 22.10.2018]. Saatavana: <http://www.kurikka.fi/?lang=fi&id=9992>
- Perustuslaki. 7.3.2016. [Verkkosivu]. Vernerinet. [Viitattu 14.2.2018]. Saatavana: <http://verneri.net/yleis/perustuslaki>
- Sivula, S. 26.6.2017. Asiakaslaki. [Verkkosivu]. Vernerinet. [Viitattu 10.7.2018]. Saatavana: <http://verneri.net/yleis/asiakaslaki>
- Sjöblom, S. 10.3.2016. Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO 2010–2015 loppuraportti. [Verkojulkaisu]. Valtioneuvosto. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74810>
- Suomen ensimmäinen YK:n vammaissovituksen toimintaohjelma vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeuksia. 13.3.2018. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). Tiedote. 33/2018. [Viitattu 22.10.2018]. Saatavana: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomen-ensimmainen-yk-n-vammaissovituksen-toimintaohjelma-vahvistaa-vammaisten-henkiloiden-oikeuksia
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 29.4.2016. [Verkkotiedote]. [Viitattu 17.1.2019]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Sosiaalihuoltolaki. 2.3.2018. [Verkkosivu]. Vernerinet. [Viitattu 20.6.2018]. Saatavana: <http://verneri.net/yleis/sosiaalihuoltolaki>
- Syrjälä, J. 20.11.2018. Kurikan vammaisneuvoston sihteeri. Kommentteja vampoista. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Salla Kohtamäki. [Viitattu 26.12.2018].
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press: Taju [jakaja].
- Uusi vammaispalvelulaki turvaa vammaiselle henkilölle tarpeenmukaiset palvelut. 27.9.2018. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). Tiedote. 134/2018. [Viitattu 23.10.2018]. Saatavana: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-vammaispalvelulaki-turvaa-vammaisille-henkiloille-tarpeenmukaiset-palvelut

- Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle: Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2010:4. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72197/URN%3aNBN%3afi-fe201504225692.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vammaislainsäädännön uudistus. 3.10.2018. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 22.10.2018]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/ajankohtaista/vammaislainsaadannon-uudistus>
- Vammaispalveluja koskeva lainsäädäntö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 24.10.2018]. Saatavana: <https://stm.fi/lainsaadanto/vammaiset>
- Vammaispalvelujen käsikirja: Lainsäädäntöä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). [Viitattu 1.11.2018]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/laki-ja-oikeuskaytanta/lainsaadantoa>
- Vammaispalvelut ja tukitoimet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 1.11.2018]. Saatavana: <https://stm.fi/vammaispalvelut-tukitoimet>
- Vammaispolitiikka. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 7.1.2018]. Saatavana: <http://stm.fi/vammaispolitiikka>
- Vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2017–2020. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Kuntayhtymä Kaksineuvoinen. [Viitattu 5.2.2019]. Saatavana: https://www.kaksineuvoinen.fi/wp-content/uploads/2017/08/VAMPO_Valmis_p%C3%A4ivitetty.pdf
- Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). [Viitattu 2.11.2018]. Saatavana: <https://vane.to/vanen-esittely>
- Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta 2006. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). 2006:9. [Viitattu 27.12.2018]. Saatavana: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72194/URN%3aNBN%3afi-fe201504227254.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud.p. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Yhdenvertaisuuslaki. 7.3.2016. [Verkkosivu]. Vernerinet.net. [Viitattu 23.10.2018]. Saatavana: <https://verneri.net/yleis/yhdenvertaisuuslaki>

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn kysymykset

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. ”Yhyres me päriätähän”– Kurikan vammaispoliittinen ohjelma 2019–2024

LIITE 1 Kyselyn kysymykset

Vuoden 2018 VAMPO:n kyselylomakkeen kysymykset:

Pyydämme ystävällisesti tuomaan esille seuraavista aihealueista ne ongelmat, jotka vaikeuttavat teidän arjessa ja elämässä selviytymistä. Lisäksi toivomme teidän kertovan mahdollisia parannusehdotuksia.

1. -Kodin ja sen ympäristön ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
(asuminen, liikkuminen, asiointi jne.)
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
2. Koulun- ja opiskelupalvelujen ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
3. -Työ- ja toimeentulotukien ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
(työllistymisen mahdollisuudet, taloudellinen turva jne.)
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
4. -Vapaa-ajan ja järjestötoiminnan ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
(harrastukset, liikunta, kulttuuri, seurakunnat, vammaisjärjestöt jne.)
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
5. -Palveluiden tiedonsaannin ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
(sosiaali- ja terveyspalvelut, KELA, muut palvelut)
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
6. -Osallistumisen päätöksen tekoon ja vammaisten asioihin vaikuttamisen ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
7. Oikeusturvan, turvallisuuden, koskemattomuuden ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
8. Vammaisten henkilöiden kokeman/kohtaaman syrjinnän ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä?
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
9. -Itsenäisen elämän tukipalveluiden ja kuntoutuksen ongelmat, jotka vaikeuttavat arjessa ja elämässä selviytymistä? (kuljetuspalvelut, tukihenkilötoiminta, tulkkipalvelut, erityisliikunta, fysioterapia, muu toiminta)
-Parannusehdotuksesi ongelmien ratkaisemiseksi?
10. -Mitä muuta haluaisit kertoa? (toiveita, terveisiä ja huomioita epäkohdista yms.)
11. -Järjestön jäsenmäärä?

LIITE 2. Saatekirje

Hei,

Kurikan vammaisneuvosto on kokouksessaan 8.3.2018 päättänyt tehdä oheisen kyselyn eri vammais- ja potilasjärjestöille. **Kyselyn tavoitteena on kerätä järjestöiltä näkemyksiä ja tietoa Kurikan vammaispoliittista selontekoa varten, joka on tarkoitus päivittää ja laajentaa koskemaan koko suur-Kurikan aluetta.** Lähtökohtana vammaispoliittisessa ohjelmassa on vammaisten henkilöiden perusoikeuksien toteutuminen yhdenvertaisena muiden kaupunkilaisten kanssa. Tarkoituksena on kartoittaa vammaisten kaupunkilaisten tilannetta sekä esittää ratkaisuja, miten palveluita ja tukitoimia voitaisiin kehittää **Kurikassa/ JIK-alueella** toimivimmaksi.

Oheisella kyselyllä toivomme teidän järjestönne kertovan meille niistä ongelmista, jotka koskettavat teidän jäsenistöä. Seinäjoen ammattikorkeakoulun **sosionomiopiskelija** Salla Kohtamäki tekee opinnäytetyönä Kurikan vammaispoliittisesta ohjelmasta yhteistyössä Kurikan vammaisneuvoston kanssa.

Kyselyllä on vastausaikaa **17.4.2018** saakka. Jokaisen järjestön mielipide on tärkeä. **Mahdolliset kysymykset, jotka liittyvät kyselyyn, voitte lähettää** sähköpostilla osoitteeseen salla.kohtamaki@seamk.fi

Kiitos jo etukäteen arvokkaista vastauksistanne!

Kevätterveisin,

Kurikan vammaisneuvosto ja Salla Kohtamäki

LIITE 3. ”Yhyres me päriätähän”– Kurikan vammaispoliittinen ohjelma 2019–2024

Vammaispoliittinen ohjelma löytyy erillisestä liitetiedosta.